

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 17. novembra 1987 - Leto XXXIX. - Štev. 20/21 - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 500 lir

Referendumi so mimo. Zdaj so na vrsti reforme!

Referendumi so torej že mimo.

O njihovem izidu dajemo komunisti zelo pozitivno oceno. Ljudje so razumeli, da gre za važen trenutek javnega izpričevanja in so šli v veliki večini na volišča. Razumeli so bistvo celotne zadeve in da je treba izkoristiti priložnost, da se množično izrečemo proti stari zakonodaji, ki tako močno pogojuje politične, gospodarske in socialne izbire v Italijanski republiki. Z odpovedjo starih zakonskim bremzám so obenem jasno izpričali voljo, da se izvede reforme in odobri nove zakonske predpise. Konkretno, ljudstvo v Italiji je jasno izpričalo hotenje, da se je treba odpovedati rabi jedrske energije in sedanjim jedrskim centralám, ki ne dajejo jamstev za varnost človeka in okolja, ki so, obratno, zelo nevarne, kar so neizpodbitno potrdili številni dogodki v Evropi, v Združenih državah Amerike, v Sovjetski zvezi.

Obenem so volilci zelo jasno izpričali hotenje, da se odobri nov vsedrjavni energetski načrt, ki naj bi spoštoval ljudsko voljo in ki naj bi bil osnoval na rabi alternativnih energetskih virov, na politiki strogega varčevanja, kar je tesno povezano z odobritvijo novih vsedrjavnih načrtov o proizvodnem sistemu in poslovanju tovarn in obratov, o sistemu prevozov, o gradbeništvu in ki naj bi ne zanemarjal nadaljevanjih študij in raziskovanj o jedrski energiji in o možnosti prehoda iz sistema jedrske fiksije na sistem fuzije, saj smo že večkrat poudarili, da bi utegnil ta energetski vir, v trenutku ko bi mogla njegova raba jamčiti varnost življenja in okolja, postati, najčistejši in najcenejši vir.

Državljaní so v Italiji s svojim glasom tudi zelo jasno izpričali, da hočejo novo zakonodajo, ki naj zajamči današnjemu času primerno poslovanje raziskovalne komisije, ki sodi ministre, predsednika republike in ministerskega predsednika (Inkvirente) in ki naj zagotovi glede na civilno odgovornost sodnikov popolno neodvisnost in samostoj-

nost sodstva, obenem pa naj zajamči zaščito demokratičnih svoboščin peodinca in v tem okviru tudi povračilo škode onim, ki so bili obsojeni po nekrivem.

Tembolj je razveseljivo zadržanje tolikih milijonov ljudi na teh referendumih, če računamo, da so se referendumí nanašali na zelo zapleteni tematiki, kakor utegneta biti energetska vprašanja in, še zlasti, vprašanje sodstva, s katerim se običajno široke ljudske množice ne ukvarjajo. Tudi sama razlaga vsebin petih referendumov ni bila ravno najbolj enostavna in niti ne lahko iz-

vedljiva za one, ki so se trudili, da bi svoje poznavanje problemov prenašali drugim. Časi referendumske kampanje, ki so bili zelo kratki, niso dopustili dovolj poglobljene priprave in razlage.

Res je, da smo zabeležili zgodovinsko najnižji odstotek volilne udeležbe. To dejstvo gre brez dvoma pripisati hotenju določenega dela prebivalstva, da izrazi neke vrste protest proti dosedanji vladni politiki, proti vsedrjavnim in krajevnim izbiram, ki so proti ljudskim interesom. Gre pa pripisati tudi dejstvu, da ljudstvo ni bilo o vsebinah referen-

Stopimo tudi mi na ulico

V četrtek 12. novembra, se je v Čedadu sestala slovenska komisija KPI in obravnavala trenutni položaj slovenske manjšine ter naloge komunistov. Uvodno poročilo je podal Miloš Budin. Ocenno boja za spremembo finančnega zakona je podal senator Stojan Spetič, medtem ko je Jelka Gerbec spregovorila o izidu referendumov med Slovenci. Pavel Petričič je prisotne seznanil s smislom tiskovne konference, ki so jo sklicale beneške kulturne organizacije v Vidmu, da bi dale novega zagona enotnemu nastopanju naše manjšine ter seznanile širšo javnost z njenimi pričakovanji. Ivan Bratina pa je poročal o problematiki deželne decentralizacije in predlogih, ki posredno zadevajo tudi našo skupnost.

Slovenska komisija KPI je odločno podprla pobudo beneških Slovencev, ki priča o potrebi večje aktivnosti in novih pobud, da se javnost seznaní s trenutno stisko manjšine, kateri vlada s finančnim zakonom odreka celo kritje za zaščitni zakon, za katerega jo obvezuje ustavna norma in mednarodni dogovor.

V tem okviru je slovenska komisija

mnenja, da bi se morala celotna slovenska manjšina, preko svojih organizacij, pridružiti splošni stavki, ki so jo oklicale sindikalne organizacije, da bi protestirale proti finančnemu zakonu in zahtevale njegovo korenito spremembo. Potrebno je, da razloge delovnih slojev obogatimo in dopolnimo s specifičnim protestom skupnosti, ki je bila prizadeta kot celota.

Slovenska komisija meni, da bi Slovenci vseh treh pokrajin lahko na viden način sodelovali v napovedanih manifestacijah in v tem okviru uveljavili vlogo subjekta, poudarili svojo enotnost ter obenem odprtost k demokratičnim komponentam večinskega naroda, ki so nas doslej večkrat upoštevale in podprle. Komunisti nameravajo omenjeni predlog posredovati tudi drugim komponentam in organizacijam, menijo pa, da ne smemo zamuditi priložnosti, da dokažemo sposobnost borbene mobilizacije proti storjenim krivicam.

Člani slovenske komisije so razpravljali tudi o nekaterih drugih vprašanjih in o napovedanem obisku jugoslovskega premiera Mikulića v Italiji.

dumov dovolj poučeno, kljub opravljenemu delu, s katerim nismo pa nikakor dosegli vseh volilcev.

Komunisti so pri objasnjevanju in razlagi obeh tematik, ki sta bili na dnevnem redu, dali brez dvoma največji doprinos, kljub težavam, kljub oviram in pomanjkljivostim, ki jih sicer v teku volilne kampanje ni manjkalo.

Kar je najbolj vredno poudarka, je vsekakor dejstvo, da smo komunisti odločilno prispevali k temu, da se volilna kampanja ni izkrivila in da se ni spremenila v frontalni spopad, ki naj bi delil državo na dva dela. Zlasti glede vprašanj pravosodja, ki so bila verjetno najtežje razumljiva, je doprinos KPI v tem smislu vreden nemajhne pohvale.

V teku referendumске kampanje in še prej, so se določeni krogi prizadevali, da bi postavili ljudi proti sodnikom, da bi se referendum spreminili v neko vrsto obsodbe le teh. Delovanje in nastop komunistov sta preprečila manever, izjalovila poiskus nekaterih, da bi izolirali sodnike, oziroma da bi referendum izpadli kot ljudski nastop proti sodnikom.

Prizadevanje komunistov je zajamčilo strpno soočanje in referendum so postali priložnost za zблиžanje sodstva z ljudstvom in z družbo v Italiji.

K temu cilju in k ustvaritvi mirnega ozračja je brez dvoma prispeval tudi zakonski osnutek v civilni odgovornost sodnikov, ki ga je KPI predložila v Poslanski zbornici in v Senatu z namenom, da bi staro zakonodajo iz leta 1940, zamenjali z novimi predpisi, ki naj bi upoštevali ustavna načela samostojnosti in neodvisnosti sodstva, zaščite državljan-

skih pravic in povračilo škode sodenim po nekrivem. Pravočasni nastop komunistov je tudi omogočil začetek razprave v poslanski zbornici o teh predpisih. K uveljavitvi teh vsebin in k njihovemu spoznavanju je močno prispevala KPI, s ponudbo javnemu mnenju naj omenjeni načrt prevzame za lastno, ljudsko, pobudo in njen sklep, da v ta namen priredi zbiranje podpisov ob prisotnosti notarjev in kanclerjev po vsej Italiji.

To dosledno in jasno zadržanje KPI, je brez dvoma odstranilo marsikateri pomislek in skrb tudi glede na bodočo vlogo sodstva v Italiji in na dokaj občuteno hotenje širokih slojev, da se to državno telo očuva v okviru prizadevanj za demokratično napredovanje in za izvajanje ustavnih načel v Italijanski republiki. Pomisleki v tej zvezi so bili brez dvoma vredni vsakega upoštevanja, če pomislimo na važno vlogo, ki jo ima sodstvo v Italiji v dobi, ko se napadi na ustavo in na republiške ustanove s strani protiuustavnih elementov tako nezadržno vrstijo, ter potem, ko smo bili priče tolikim umorom zaradi terorističnega divjanja, tako pestri dejavnosti podtalnih oblastev, tako razširjenemu trgovanju z mamili, tolikim ugrabitvam, preusmerjanju letal in ladij in podobno.

Slovenci v Italiji so svojo volilno pravico pozitivno izkoristili, saj je beležiti med Slovenci višji odstotek udeležbe na volitvah 8. in 9. novembra, obeneme večjo opredelitvijo za «DA», se pravi za odstranitev stare zakonodaje, nego med večinskim narodom.

Slovenci so v pretežni večini razumeli, da sta nastop na teh volitvah in opre-

delitev za «DA», učinkovito sredstvo za posredno podporo boju za slovenske pravice in za globalni zakon. Razumeli so, da ni pravilno da bi se mu odpovedali, kakor so nekateri krogi svetovali in da bi si v takem primeru sami sebi škodovali.

Boj za slovenske pravice je izrednega pomena. Enoten nastop je dragocen in nezamenljiv. Iskati bo treba nove možnosti nastopa in nove prilike za učinkovite akcije v tem smislu. Ena prilika so bili tudi referendumi, še posebno tisti, na katerem smo se odpovedali staremu zakonu iz leta 1940, in sicer zakon števil. 1443, katerega člen, je bil dejanski sporazum med fašističnim režimom in takratkim sodstvom o neumešljanju v notranje zadeve drug drugega, kar je dopustilo Mussoliniju, da je dušil demokracijo, moril antifašiste in se posluževal kakor je sam hotel zloglasnega posebnega sodišča.

Mislím da vsak Slovenec, vsak komunist, vsak demokrat se more le veseliti, da smo tako močno in združeno obsodili star zakon in izpričali hotenje, da je treba odobriti novega.

Sedaj bo treba naprej. Zbiranje podpisov pod osnutkom za civilno odgovornost sodnikov se še nadaljuje in pravilno je, da kdor še ni podpisal, to čimprej stori.

Glede na ostale tematike, ki so jih referendum obravnavali, bo treba napeiti vse sile, da s političnim bojem v državi in pri nas, kakor tudi s parlamentarnimi posegi, se iztrže novo zakonodajo, nove reforme, nove državne načrte tako glede na jedrsko energijo, kakor glede na vprašanja sodstva.

Jelka Gerbec

Vsadržavni svet VZPI zasedal v Trstu

Zadnje dni oktobra se je v kongresni dvorani tržaške pomorske postaje odvijalo zasedanje vsadržavnega sveta Zveze partizanov Italije, pri katerem je sodelovalo okoli 400 delegatov.

Ti so se pred zasedanjem poklonili spominu padlim v Redipugli in žrtvam edinega uničevalnega taborišča v Italiji v Rižarni pri Sv. Soboti.

Po uvodnih besedah in sestavi predsedništva so na kongresu spregovorili najprej gostje, in sicer odbornik Brancati v imenu deželne uprave, predsednik Pokrajine Locchi, podžupan Tržaške občine Seghene in predstavnik Zveze borcev Jugoslavije Bogumil Gorjan.

Med temi gre podčrtati nastop pokrajinskega predsednika, ki je po omembi Rižarne in žrtev fašističnega terorja posvetil svoje besede vprašanju «fojb» in izseljevanju Istranov. Ponovil je svojo obsodbo pamfleta, ki je ob tej prili-

ki izšel, vendar je istočasno govoril o podpihovanju nacionalne mržnje, ki naj bi jo Slovenci izživljali z vztrajanjem na radikalnih stališčih in izrabljanjem vsake prilike za dokazovanje svoje domnevne zapostavljenosti. Govoril je med drugim tudi o okupaciji Trsta s strani jugoslovanskih partizanskih enot, kar je zastopnik Zveze borcev Gorjan v svojem pozdravu odločno popravil.

Gorjan je poleg tega izrazil zadovoljstvo nad dolgoletnimi odličnimi odnosi med organizacijama in posebej nad zavzetostjo Vsadržavne zveze partizanov Italije za zagotovitev pravic slovenski manjšini.

Govor podžupana Segheneja je tudi zadeval vprašanje zaščite Slovencev, saj je geslo zasedanja ravno mir in prijateljstvo med narodi.

Tudi Seghene je podčrtal, da je za rešitev vprašanje Slovencev nujna zmer-

nost, ki jo je označil za veliko naprednost v pogojih, kakršni vladajo v Trstu.

Njegov izraz, da ne smemo vedno govoriti o preteklosti, ki nas ločuje, temveč o skupni bodočnosti, je žel spontan aplavz, vendar le v vrstah delegatov iz drugih krajev.

Predsednik Zveze, senator Arrigo Boldrini, je v svojem daljšem poročilu obravnaval širšo problematiko države, kjer se opaža nevarne pojave.

Med temi je označil kot najhujšega vse večjo ločenost državnih ustanov in organov od prebivalstva, ki jo krepijo odlašanje v uvajanju resničnih reform predvsem zaradi že rednih predčasnih razpustov parlamenta. To vzbuja pri ljudeh nezaupanje in jih odvrača od aktivne participacije v političnem življenju. Pozornost je priklical na nujne reforme državnih institucij sodstva, vojske in predvsem šole. Ravno pri vpra-

«Finančni zakon» ni nekaj abstraktnega, saj zadeva usodo vsakega izmed državljanov. Kakšna je vloga Slovencev v novem družbenem gibanju?

Niso se še polegale polemike zaradi pričakovane izida referendumov, ko je počila mina «finančnega zakona» in spravila vlado v krizo, sindikalno gibanje pa prisilila, da je na vrat na nos obnovilo dolgo let skrhanu enotnost in napovedalo splošno stavko.

In vendar ni bilo nič nepričakovane v vsem tem. Iz Marquezovega romana bi si lahko sposodili naslov, da gre v resnici za vnaprej napovedano smrt. O tem smo komunisti govorili in pisali že pomladi, pred volilno kampanjo, a nas ni nihče poslušal, pijan optimistično-propagandistične evforije o tem, kako «ladja pluje v mirnih vodah», kako «Italija raste» in tako dalje, do gospodarsko nevzdržne teze, češ da je Reaganova Amerika «lokomotiva», ki s svojo močjo vlače za seboj gospodarstva zahodnih držav, ki so kakor vagoni. Ni jim treba izbirati smeri, saj misli za vse vlakovodja s kavbojskim klobukom.

Potem je prišla hladna prha borzne krize, ki je kakor termometer pokazala na svetovni ekonomski nemir, na neurejene razmere in nerešene probleme. Pride pač trenutek, ko ni več mogoče nadaljevati zgolj s propagando, ko za-

šanju šole je Boldrini našel tudi priliko, da je odgovoril na izvajanje predsednika Marchia. Zgodovina, in predvsem novejša zgodovina, nimajo v današnji šoli pravega mesta, na tem neznanju pa sloni protidemokratska dejavnost neofašističnih skupin, ki povsod v Evropi dvigajo glavo. Osnove naše države so v ustavi, ki sloni na vrednotah odpornosti, ta ustava pa tudi zagotavlja manjšinam največjo možno zaščito. Boldrini je v nadaljevanju govoril še o naporih za razorožitev in mir v svetu ter o razvoju, ki mora danes upoštevati potrebe okolja. Dotaknil se je tudi vprašanja prisotnosti italijanske mornarice v Perzijskem zalivu in izrazil upanje, da bo italijanska vlada ponovno preučila svoje stališče in usmerila svoja prizadevanja v posredovanje brez vojaške prisotnosti, ki ni nikoli pripeljala do zmanjševanja napetosti.

Pred kongresom je bila imenovana posebna komisija, da bi sestavila nov dokument v zvezi z zaščito slovenske manjšine na osnovi novosti in razprav v zadnjih mesecih.

Tatjana Čuk

čenja bridka stvarnost trkati na vrata z vso dramatično močjo hudih posledic. V Wall Streetu je izgorelo v nekaj urah ogromno bogastvo 800 milijard dolarjev, se pravi toliko, kot je zadolženost celotnega nerazvitega sveta! Ta pa bo stoletja odplačeval svoje dolgove, ker mu pač ni dovoljeno igračkanje na borzah, niti «yuppyjevsko» obnašanje.

V Italiji so se nekateri obnašali prav tako, kot neumni predstavniki reaganovskega juriša na bogastvo, stremuhi in hlastači, ki niso ustvarjali, pač pa omogočali svetovni veselji, da je trosila več od tega, kar je sama proizvedla, obenem pa svoje nakopičene probleme spretno zvrčala na ostali svet.

Zapisali smo že (in o tem danes ni več sporov), da je Reaganova ekonomska politika v resnici bila varljiva. Amerikancem je obljubljal strogo neoliberalistično politiko, brez pretiranih davkov, zato pa je v ZDA kopicil ogromen državni deficit. Tega so ustvarjali predvsem visoki stroški za oboroževalno tekmo in zvezdne vojne, kar Reagan ni mogel kriti niti z drastičnim krčenjem socialnih izdatkov in politiko, ki je eno četrtno ljudi spravila skoraj ob beraško palico. Da bi finančno kril svoje pustolovščine, je Reagan zvalil v Ameriko močan tok tujega kapitala, ki so ga razgrabili po evropskih državah in na Japonskem ob omami visokih zamčenih dobičkov, borznih tantom in visokih bančnih obrestih.

S svetovno borzno krizo so ta protislovja prišla dramatično na dan, Evropa in Japonska pa sta doslej že plačali visoko ceno za vse to. Evropa ima več kot 20 milijonov brezposelnih in ni ji uspelo izkoristiti nekajletnega «prediha», ugodne konjunkturo, ko je padla cena energetskega virom in surovinam.

Kaj pa Italija? V «Craxijevem štiriletju» se je uveljavljala politika «manj države, več tržišča», peli so slavospeve politiki neoliberalizma, zaničevali vsak predlog, ki je opozarjal na nujnost načrtnega premoščanja strukturalnih problemov italijanske družbe, začeni z nujnostjo krepkih investicij za rešitev problema 3 milijonov brezposelnih, predvsem na jugu države in med mladino. Ne gre pozabiti, da je ministrstvo za zaklad vodil v tem štiriletju prav Giovanni Gorio, ki je sedaj demokrščanski premier.

«Italija raste»? Morda že, toda šlo je za drogirano in varljivo rast, v kateri so nekateri sloji imeli največje koristi, drugi pa veliko manj. V tem štiriletju je bi-

la tudi zamrznjena družbena dinamika kot posledica hudega poraza delavskega gibanja in KPI na referendumu o druginjski dokladi in politiki urejanja cene delovne sile. Tu je edini trenutek, ko je vlada opustila politiko nevmešavanja v gospodarske zadeve in zanikala prednost tržnih razmerji, torej svobodne socialne dinamike.

Tako je prišlo do zadnjega finančnega zakona, ki predstavlja temelj državne ekonomske politike. V duhu tesnega sodelovanja med KD in PSI je finančni zakon pripravil socialist Giuliano Amato, ki je vedno veljal za «misljočo glavo» socialističnega reformizma, za Craxijevo desno roko. Pri tem se je držal politike tradicionalne strogosti in omejevanja socialnih storitev. Ni pa mogel zanikati obljub, ki jih je Craxi svoj čas izrekel sindikatom o reformi davčnega sistema (količnikov IRPEF). Amato je skladno s socialistično tezo o «močni vladi» črtal tudi postavke za finančno kritje bodoče zakonodaje parlamenta, med njimi tudi kritje finančnih potreb za zakonsko zaščito slovenske manjšine. Kajti samo tako bi vlada imela nadzorstvo nad parlamentarno dejavnostjo in ne obratno.

V nekaj tednih se je izkazalo, da je Amatov finančni zakon v resnici le prazen okvir. Spričo zaostritve gospodarskih razmer so bile namreč potrebne drugačne odločitve: v to ali drugo smer, po konzervativnem ali naprednem receptu. Grožnja recesija ne dopušča možnosti za slepomišenje.

Gorieva vlada se je odločila za klasični konzervativni odgovor, kakršnega bi brez dvoma dala Thacherjeva v Veliki Britaniji: udarila je po socialnih storitvah, hkrati pa požrla obljube o davčni reformi. Omejila je investicije v nekaterih ključnih sektorjih, kot so javni prevozi, kar pomeni, da bo Italija (po tem programu) še bolj nazadovala po kakovosti storitev. Dovolj je, če pomislimo na krivice, ki jih trpijo upokojenci, invalidi in mladina, medtem ko lahko Agnelli še vedno računa na politiko subvencioniranja gradnje avtocest, kar omogoča fiatovim tovarnam, da bodo še naprej služile s prodajo avtomobilov.

In vendar bi Italija potrebovala drugačno gospodarsko politiko, ki naj govori na izziv borzne krize in nevarnosti svetovne recesije. To je politika, ki jo ponujajo leve sile (predvsem komunisti) in za katero se vendarle spet ogreva sindikalno gibanje. To je politika širjenja produktivne osnove in družbene

potrošnje, da se usmerjeno okrepi notranje tržišče in začne premoščati problem brezposelnosti, ki zaviralno deluje na celotni sistem. Potrebna je politika usklajevanja finančnih tokov na evropski ravni, odločnejša zunanja politika, ki naj na mednarodni ravni spodbudi spremembe tudi v ZDA. Ni tajnost, da je krčenje nevarnega ameriškega deficita v prvi meri odvisna od politike popuščanja napetosti in hitrejšega procesa razoroževanja. Skorajšnji vrh med Reaganom in Gorbačevom je obe taven, vendar je prav, če Italija in druge evropske države spodbudijo Washington, da se hitreje odrese dvoličnosti politike, ki vzporedno s procesom razoroževanja še vedno sanja o vesoljskem oboroževanju in zvezdnih vojnah.

Tudi v sami Italiji je problem rešljiv na konzervativen ali napreden način. Ob tem je potrebno iskreno soočenje, brez predsodkov in ideoloških zaverovanosti v lastni prav. In to velja predvsem za socialiste, ki so svoj reformizem prepogostomo zabeljevali z «reaganomici» v neoliberalistični omaki.

Stvar je lahko tudi zelo preprosta. Podobno je, kot v družini: če je v hiši denarja premalo, mora skrbni oče skleniti, kaj naj naredi. Lahko sklene, da bo skušal povečati zaslužke in bo tako nadaljeval z dotedanjim standardom. Lahko sklene, da bo vsa družina zatisnila pas. Lahko tudi sklene, da bodo eni živeli tako, kot prej in trosili tjavendan, del otrok pa se bo moral odpovedati tudi najnujnejšemu. Seveda mora tedaj računati, da se mu bodo žrtvovani otroci uprli. Če jih hoče ukrotiti, mora v klet po palico, da se brani in da jih ustrahuje.

Tako je sedaj v Italiji. Vlada pravi delavcem, naj se odpovedo davčni reformi, v resnici pa ne razmišlja o tem, da bi z novimi davčnimi ukrepi pobijala še vedno visoke davčne utaje. Da bi se delavci ne upirali pa grozi z zakonom, ki bi omejil sindikalne pravice in pravico do stavke. Tudi divje stavke «cobasov» so zato prišle prav kot naročena... Ni torej naključje, da so vladne stranke v teh dneh obnovile pritisk za uzakonitev normative, ki bi odvzel sindikatom pravico, da sami urejajo z družbenimi sporazumi tudi to vprašanje. Najprej so sindikate ponižali, razbili njihovo enotnost in ošibili, sedaj pa bi jih radi še omejili? Mi pravimo, da je treba sindikalnemu gibanju vrniti nekdanjo pomembno vlogo, ki je lahko izredno pomembna v politiki reform in premoščanja sedanje krize.

Vsakemu iz nas je jasno, da napredna ali konzervativna izbira glede bodoče gospodarske politike in socialnih storitev vpliva na človeško usodo vsakega izmed državljanov. Zato ne moremo ostajati ob strani. Prav je, da sodelujemo v boju za spremembo dosedanje politike in novo vlado z naprednejšim

Zveza srednješolcev organizirala rock-večer

V soboto 14. novembra je bilo v dvorani na ulici Madonnina 19 srečanje mladih glasbenih skupin iz Trsta in bližnjih krajev onstran meje. Na glasbenem maratonu je tako nastopilo pet skupin, med katerimi sta bili dve iz Izole.

Koncert se je pričel s skupino Jazzione, ki je izvajala lastne jazz skladbe in nekatere standarde kot n.p.r. Summertime. Skupina je bila za nivo večera zares dobra, čeprav ni bil za vsakega jazz lahko dojemljiv, prav zaradi zelo odprte glasbene strukture, ki ga ima ta tip glasbe. Značilno je, da na prej določenem motivu ali sosledju akordov vsak glasbenik skupine improvizira v skladu z njegovimi trenutnimi občutki. V tem so se člani jazzione-ja dobro izkazali.

Na vrsti je bila nato skupina Rock'n'roll Suicide, ki je v precej nenavadni zasedbi izvajala bluese in rock'n'rolle. Sestava ansamble je bila: bobnar, dva kitarista (kot da bi igrala skupaj Angus Young od AC/DC in Eric Clapton), četrti član pa ni bil basist, saj ga skupina ni imela ampak pevec kričač, ki je s svojimi vokalnimi sposobnostmi nadomestil nepoznanje besedila skladb. Naj omenim, da je igral tudi na «kazoo» (pred 20 leti, ko tega «instrumenta» ni bilo, so glasbeniki, igrali na glavnik) in izvrstno oponašal saksofon. Dobro, dobro... zabavno. Tudi samomorilstvo zna biti O.K.!

Nato je nastopil trijo iz Izole Izolators. Prvo skladbo je pevec kitarist pel v slovenščini («kdo si, kam greš, od kod prihajaš itd...»). Druge pa so bile psihedelične saj je tekste nadomeščalo vokalno urjenje. Priznati je treba, da so člani ansambla res v redu igrali.

Sledil je ansambel Robert Schwein, tudi ta iz Izole, ki mu očitno leži dark glasba. Fantje so izvajali lastne zares energične dark «komade». Robert Prasec (ali prašič, pujs... odvisno od prevoda) je med mladino precej poznan in velja za dobro skupino. Tekste imajo v angleščini (najbrž so se fantje zavedli, da se s slovenščino ne pride daleč). OK prasec, kar tako naprej.

Na koncu je nastopila še tržaška skupina Garden of sensations, ki je igrala fusion glasbo. To je mešanica različnih stilov od rocka po jazzu. Glasbeno so bili fantje dobri, njihova glasba pa ni bila najlažje prebavljiva.

Za konec naj omenim, da je koncert povsem uspel, saj je bil cilj organizatorjev uveljaviti neuradno glasbeno sceno, ki je tu v okolici dosti bolj razvita, kot si navadno predstavljamo. Ansablom je bila dana možnost, da nastopajo pred publiko. Žal je takih prilik pri nas vedno premalo.

Ivo Tull

predznakom. V ta namen je prav, če se sindikatom in delavcem v splošni stavki pridružijo tudi drugi sloji prebivalstva. V naših krajih bi bilo prav, če bi se Slovenci enotno pridružili stavki in manifestacijam, saj nas je finančni zakon močno prizadel. Hkrati bi bilo prav, da seznanimo z našimi problemi široke množice naših potencialnih zavznikov v večinskem narodu. Skrajni čas je, da se tudi kot manjšina vključimo v dinamiko, ki poleg političnih vključuje tudi družbene in kulturne silnice.

Potrebno je tudi, da obnovimo politiko osveščanja prebivalstva in programsko soočenje na levici. V Italiji in Evropi nastopa trenutek, ko mora levica nuditi jasne, prepričljive in nedvoumne odgovore. Od tega, ali je sposobna rešiti kričeča protislovja in posledice nevarne svetovne recesije, je odvisna tudi njena bodočnost. Taktiziranje, dvoličnost ali sektaštvo so v tem trenutku luksuz, ki si ga ne moremo in ne smemo privoščiti.

Stojan Spetič

Darovi in prispevki

V spomin na tovariša Patrizia Košuta darujeta Nives Košuta in Giorgio Fortunat 40.000 lir za sklad Dela.

V spomin na dragega moža daruje Vida Mora 20.000 lir za sklad Dela.

V spomin na dragi mama Angelo Maslo daruje Silvana Piščanc 50.000 lir za sklad Dela.

Ob 14. obletnici očetove smrti daruje tovariš Albin Škerk 50.000 lir v sklad Dela.

Lojzka Pipan iz Šempolaja daruje 10.000 lir v Sklada Dela.

Ob 10. obletnici smrti dragega moža Alberta prispeva Gizela Čiuk 20.000 lir za sklad Dela.

Skicija KPI Občine-Bani ob smrti tovariša Franca Mahničiča izreka globoko sožalje družini in svojcem ter prispeva za sklad Dela 50.000 lir.

V spomin na dragega moža Aleksandra Budina - Silvota, daruje žena Marica 14.000 lir za sklad Dela.

Tovariš Fabio Giorgi je ob poravnavi naročnine daroval 4.000 lir za sklad Dela.

Nevstavljava Dengova «gaiže»

Deng Xiaoping je na nedavnem 13. kongresu KP Kitajske utrdil svojo reformistično linijo, ki ji Kitajci pravijo gaiže. Srž kongresne razprave je bilo vprašanje, kako zamenjati stare partijske voditelje, ki so se aktivno udeležili revolucije, z mlajšimi kadri, ki pa nima jo posvetila revolucionarnega boja. Delegati niso razpravljali o partijski liniji kot taki, ker baje se z njo strinjata tako starejša kot mlajša generacija kitajskih komunistov.

Dengu je uspelo upokojiti vse starejše voditelje, predvsem pa samega sebe, tako da partijska kadrovska politika ne bo odvisna od muhavosti narave, kot se je dogajalo na koncu Brežnjevega vladanja v Sovjetski zvezi. Uveljavitev mlajših kadrov omogoča mirnejše dolgoročno uresničevanje partijske reformistične politike. Vsekakor si je Deng previdno zagotovil možnost, da lahko v skrajni sili učinkovito poseže. Bil je namreč imenovan za predsednika Vojaške komisije Centralnega komiteja. To pa bo edina uradna funkcija, ki jo bo opravljal.

Tudi dosedanji predsednik republike Li Xiannian se je na lastno željo umaknil iz Politbiroja, Stalnega komiteja in Centralnega komiteja ter je najavil, da bo dolžnosti predsednika republike opravljal samo do prihodnje seje parlamenta, ki naj bi bila marca meseca. Ravno tako Ču Enlajeva vdova Deng Yingchao — stara je 83 let — ne bo več predsednik Politične posvetovalne komisije, ki je najširša množična organizacija v LR Kitajski, saj so v njej praktično organizirani vsi državljani. Njeno mesto bo prevzel bivši premier Hu Yaobang, ki je to zimo kot znano moral odstopiti zaradi kampanje zoper «meščanski liberalizem», ki so jo sprožile najbolj konservativne skupine znotraj kitajske partije, povod za to akcijo pa so bile januarske študentske manifestacije v Šangaju. Kitajska armada je takrat izkoristila priložnost, da se je znebila Hu Yaobanga, ki je v bližnji preteklosti že zmanjšal sredstva državnega proračuna, ki so jih namenjali obrambi, ter je nameraval do konca tega leta za 25 odstotkov zmanjšati število vojakov kitajske ljudske armade.

Za generalnega sekretarja so izvolili sedanjega predsednika vlade Zhao Ziyanga, ki je že najavil, da bo na prihodnji seji parlamenta izstopil iz vlade. Na kongresu je Zhao v uvodnem referatu opredelil teoretski okvir reformistično-pragmatične partijske linije. Kitajska družba je še v primitivno socialistični fazi razvoja, meni Zhao Ziyang. Naloga partije je, da ustvari primirne gospodarske pogoje za uresni-

Deng Xiaoping

čitev sodobne komunistične ureditve. Novi generalni sekretar ni pozabil poudariti, da bo to dolg in zapleten proces, ki mora obvezno sloneti na trdnih gospodarskih temeljih, s čimer je implicitno izključil vsakršno maoistično-voluntaristične bližnjico.

Očitno je Deng s svojim kadrovskim načrtom pazil, da bi razmejil pristojno-

sti vlade od vloge partije. Po novem izgleda, da kitajski voditelji, ki so aktivni v državnih forumih ali v vladi, ne bodo več opravljali partijskih funkcij, in obratno, iz česar lahko sklepamo, da Deng meni, da bo kitajska vodilna garnitura sposobna upravljati državo, ne da bi prišlo do razhajanj med partijo in eksekutivo.

Walter Škerk

«Tri ovire»

Več dogodkov — od prisotnosti sovjetskih novinarjev na 13. kongresu KP Kitajske, do zanimanja s katerim so kitajski mediji poročali o govoru Gorbačeva, ki je otvoril praznovanja za 70 — letnico oktobrske revolucije — potrjujejo domnevo, da so se odnosi med LR Kitajsko in Sovjetsko zvezo izboljšali, čeprav državi nista še obnovili normalnih diplomatskih odnosov. Znano je, da se SZ in Kitajaska že pet let pogajata na nivoju podtajnikov zunanjih ministrstev, da bi zgladili nesoglasja. Kljub temu, da so ta pogajanja omogočila povečanje trgovinske izmenjave in gospodarskega sodelovanja med državama, do danes niso privedle do nikakršnih politično-diplomatskih rezultatov. Nepremostljive so bile «tri zapreke». S tem izrazom v strokovni publicistiki označujejo tri kitajske zahteve, ki jih SZ do danes ni znala ali ni mogla ugoditi, te so: zmanjšanje števila sovjetskih čet na sovjetsko-kitajski meji, sovjetski umik iz Afganistana in konec sovjetske podpore vietnamski zasedbi Kampučije.

Gorbačov je že v govoru, ki ga je imel v Vladivostoku, dal razumeti, da je pripravljen umakniti čete s kitajsko sovjetske meje, temu dosledno je simbolično res umaknil nekaj divizij iz LR Mongolije. Tudi iz Afganistana bi se sovjetski voditelji radi volje čimprej umaknili. Nepremostljiva pa izgleda tretja zahteva, saj ni verjetno, da bi se SZ zamerila Vietnamu, ki je edini njen zanesljiv zaveznik v vsej Aziji.

Stična točka diplomatskih dejavnosti obeh držav pa je nasprotovanje Reaganovi vojni zvezd. Bodisi Deng kot Gorbačov se zavedata, da bi Reaganov načrt ponovno sprožil oboroževalno tekmo, ki bi požrla ogromno sredstev, ki bi jih oboji raje uporabili za pospeševanje družbenih reform v svoji državi. Poleg tega se Kitajci zavedajo, da če bi tudi sovjeti ravili kak vesoljni obrambni sistem, bi postavili v šah že danes zastarelo kitajsko jedrsko oborožitev, s čimer bi padel cel kitajski varnostni koncept.

(W)

Ruski oktober: mejnik svetovne zgodovine

V soboto 7. novembra je v gledališču France Prešeren v Boljuncu Tržaški partizanski pevski zbor «P. Tomažič» priredil proslavo ob 70. obletnici oktobrske revolucije. Slavnostni govornik je bil senator Stojan Spetič. Spetičev govor objavljamo v celoti.

So mejniki v svetovni zgodovini, ki jih enostavno ni mogoče prezreti. Tu mislim naprimer propad rimskega cesarstva in preseljevanje narodov, odkritje Amerike ali parnega stroja, francosko in seveda oktobrsko socialistično revolucijo. Ne gre za ideološko opredeljevanje, pač pa preprosto za ugotovitev, da je ta zgodovinski dogodek spremenil svet, ki odtlej ni več tak, pač pa drugačen in se v svojem razvoju podreja zakonitostim, katerim ta revolucija z vsemi svojimi posledicami ni in ne more biti tuja.

Ne gre samo za dejstvo, da je revolucija v 1917-tem izoblikovala sovjetsko državo, ki je danes, po drugi svetovni vojni, že ena izmed svetovnih velesil, od katere je odvisno takorekoč vse — preživetje človeštva. Gre za gibanja in ideje, ki jih je sprostila, ne ustvarila, saj so klike v človeški družbi dolga desetletja in se pojavljale kot neizbežna posledica razrednih in nacionalnih izkoriščanj.

Svet se ni spremenil, v dobrem in slabem, samo zaradi nastanka sovjetske države, pač pa predvsem pod vplivom komunističnega gibanja, ki je tedaj zadobilo izrazito internacionalistične poteze.

Mnogi izmed zgodovinarjev, med njimi tudi Roj Medvedjev, so se v zadnjih letih vprašali, ali je bila oktobrska revolucija neizbežna. Za veliko večino je odgovor pritrdilen, saj je tedaj, kot tudi danes, glavno gibalno te revolucije bila naravna človeška sla po miru. Februarja istega leta je delavsko in demokratično gibanje v Rusiji zrušilo osovraženi carski režim, proti kateremu so se borile že celo stoletje najnaprednejše sile vseh slojev ruske družbe, od dekabrstov — dvorjanskih demokratov do narodnikov, meščanskih revolucionarjev in socialnih demokratov vseh teženj, menjševiške, boljševiške in socialrevolucionarne. Če je v svetu zaslovela ruska ustvarjalna misel, če so ljudem v Evropi dajali demokratični in svobodomiselnih navdih veliki pesniki in pisatelji, kot Puškin in Tolstoj, tedaj nam je lahko jasno, kako globoko in pomembno je bilo to revolucionarno gibanje.

V njem so imeli odločilno vlogo zatirani narodi carske Rusije (Poljaki, Fin-

ci, Zakavkazci, prebivalci Srednje Azije), ki so se oprijeli načela samo odločbe narodov in pravičnega miru brez aneksij in kolonializma.

Februarska demokratična revolucija je postavila na oblast meščansko vlado, ki ni bila sposobna rešiti ključnega vprašanja miru. To pa je bilo v Rusiji globoko povezano z vprašanjem, kmečke revščine in agrarne reforme. Ruska armada, ki je krvavela na frontah prve svetovne vojne, je bila namreč armada kmetov v uniformah, ki jih je revolucionarna želja klicala domov, v rojstne vasi, na boj z veleposestniki, za svojo zemljo. Gibanje internacionalnega bratstva preko frontnih jarkov, ki je zajelo tudi marsikatero Slovenca in Tržačana v avstrijski uniformi, je težnje po miru še pospešilo.

Delavci in kmetje vseh narodov niso odpustili evropski socialni demokraciji, da je padla na izpitu internacionalizma, ko je v parlamentih vseh evropskih držav glasovala za vojne kredite, torej za vojno med proletarci v imenu imperialističnih interesov svetovnega kapitala. Vendar so proletarci sledili predvsem lastnim interesom, spoznali so, da se borijo za korumpirane cesarske družine, ki so celo v vojni vihri gojile medsebojne prijateljske stike in čustva.

Vlada predsednika Kerenskega ni rešila torej ključnega vprašanja miru, zato je bila oktobrska revolucija takorekoč nujna, neizbežna posledica nakopičenih protislovij in teženj.

Ni naključje, torej, da so bili prvi zgodovinski dekreti Leninove sovjetske vlade dekreti o miru brez pogojev in

aneksij, o razdelitvi zemlje kmetom, o pravicah narodov do samoodločbe in odcepitve.

Zgodovino ni mogoče pisati s «čeji», zato ne moremo vedeti, kaj bi se zgodilo, če... Gotovo je, da so se proti mladi sovjetski republiki v Rusiji in revolucionarnim državam Zakavkazja in v Sibiriji pognale notranje reakcionarne sile in imperialisti vsega sveta.

Letos so v Ameriki in tudi pri nas prikazovali televizijsko nadaljevanko o domnevni sovjetski zasedbi Združenih držav Amerike. To je bila slaba znanstvena fantastika, tako groba, da je morala protestirati celo Organizacija združenih narodov. Malokdo pa je imel priložnost gledati resnični dokumentarni film o tem, kako so ameriške čete napadle mlado sovjetsko državo, zasedle Vladivostok in tihooceansko Primorje, pobile na desetisoče sovjetskih državljanov, organizirale leta 1919 prva koncentracijska taborišča za boljševike in njihove družine. Tedaj so se angleške in francoske čete izkrcale v Črnem morju, Nemci pa so napadli z zahoda. V teh kleščah se je revolucija branila z ostro in tudi s terorjem, vnela se je državljanska vojna, ki je trajala nekaj let. Propadla je zamisel, ki je bila teoretska prvina marksizma, da je revolucija s prevzemom oblasti dejansko prvi korak na poti odmiranja države in njenih zatiralskih struktur, uvod v revolucionarno obnovo, kjer je socializem predvsem proces osvobajanja človeka in njegovega dela, širjenja območja svobode na vse pojavne oblike človeške dejavnosti in v vseh sferah družbene dejavnosti.

Govor tovariša Spetiča na proslavi ob 70. letnici oktobrske revolucije, ki jo je priredil TPPZ «P. Tomažič».

Slike, ki jih objavljamo na teh straneh, so iz zbirke Ranchi-Rossi. Zahvaljujemo se Združenju Italija - ZSSR, da nam jih je dovolilo objaviti.

Seveda pa ni mogoče opravičevati z zgodovinsko pogojenostjo vseh tragedij, zločinov in napak, ki so spremljale razvoj sovjetske države do današnjih dni.

Zato z zadovoljstvom jemljemo na znanje ugotovitve tovariša Gorbačeva, da se revolucija ni končala in da je korenita preureditev sovjetske države na osnovah široke demokratizacije, kulturne svobode in sproščenosti, prozornosti in glasnosti informacije in kritike, v bistvu revolucionarna dolžnost sedanjih generacij sovjetskih komunistov in drugih naprednih sil. Analiza novega sovjetskega vodstva se nam danes predstavlja s pomembnimi novostmi, ki vzbujajo pozornost in zanimanje v vsem svetu. Razumljivo je, da je ta pozornost tem večja pri nas, v KPI, ki zgodovinskega razvoja ni spremljala z nekritično podrejenostjo in zaslepljenostjo, pač pa ustvarjalno, s tovariško prijateljsko kritiko, ki je v marsičem samo odpirala pot sedanjim spoznanjem. Prav tu bi rad poudaril, kar je izjavil M.S. Gorbačev pred nekaj leti, na pogrebu tovariša Berlinguerja: njegove kritike so nam bile zelo dragocene. Spominjamo se, kako ostre in užaljene so bile nekatere reakcije nanje, na kolikšen odpor so naletele tudi med delom našega članstva. In vendar se moramo zahvaliti takim, kot je bil Enrico Berlinguer, če je opešana gonilna sila oktobrske revolucije našla nov zagon, da sedaj s pospešenim ritmom spreminja sovjetske politične razmere in omogoča Gorbačevu, da poudarja misel o tesni povezanosti

med procesom perestrojke in demokratizacijo, ki naj prevzame najširše plasti prebivalstva in uveljavi nov način mišljenja, nova poimovanja tudi v mednarodne odnose.

Spoznanje o usodni povezanosti sveta spriču hudih protislovij in nevarnosti za sam obstoj človeštva na tem planetu narekuje namreč nove pristope v zunanji politiki, pospešitev procesa razoroževanja in pomiritve, nujnost dogovarjanja za odgovorno reševanje kriznih žarišč in za premostitev epohalnih problemov, kot so lakota in nerazvitost ter onesnaževanja prirode in okolja, se pravi ogrožanje samih virov življenja.

Pozdravljamo nedavni sporazum o umiku jedrskih in krilatih raket z evropske celine in napoved skorajšnjega dvojnega sovjetsko-ameriškega vrha, na katerem bo stekla beseda tudi o krčenju strateške oborožitve in celo o zvezdnih vojnah.

Sovjetska zveza potrebuje miru in razorožitve, tudi zato, da lahko doslej zmrznjene ogromne vire bogastva prenese iz programa oboroževanja in obrambe na program razvoja in spreminjanja gospodarstva, da bo v večji meri zadovoljevala rastoče potrebe svojih državljanov.

Gorbačev je to odkrito priznal, da sta mu mir in razorožitev potrebna tudi iz notranjih razlogov. Podobnega ni storil Reagan, vendar je nevarnost svetovne recesije po krizi na svetovnih borzah taka, da je njegovo priznanje odveč. V zavest narodov zapada le s težavo pronica skozi meglene zavese propagande in izkrivljenih informacij spoznanje, da je človeštvo na robu velike gospodarske recesije, kateri so Wall Street in druge borze samo termometer. Toda vročino poraja predvsem politika neoliberalizma, se pravi čistega kapitalizma, ki se v Reaganovem desetletju bohota po svetu in je zajela tudi Evropo ter Italijo z najbolj bedastimi epigoni. To je bila po-

litika sodobnega imperializma v modnih preoblekah, katere bistvo pa je svetovno razgrabljenje kapitalov ob privlačnosti visokih obresti za investicije na ameriških tleh. Ti kapitali, ki so se stekali v Ameriko iz vsega sveta, računajoč na visoke dobičke in tantieme, so v resnici služili Reaganu za program divjega oboroževanja, znanstveno fantastiko zvezdnih vojn in vesoljskih ščitov in sploh za razvratno življenje velesile, ki je trosila veliko več od tega, kar je bila sposobna ustvariti.

Posledica te gospodarske politike ni bila samo v ogromnem deficitu ameriškega državnega proračuna in revščini, ki zajema sedaj že več kot četrtino prebivalstva najbogatejše države na svetu (v glavnem pripadnike temnopolte rase ali špansko govoreče državljane, katerih usoda ne pride na prve strani časopisov, razen če jih ne doleti obsodba na smrt na električnem stolu), od koder nam telefilmi ne bodo nikoli pokazali ali povedali, da je samo v San Franciscu 20 tisoč ljudi brez strehe nad glavo, lačnih potepuhov, ki jim država nudi topli obrok hrane in ležalnik na kaki opuščeni telovadnici na noč. Ni samo to: predvsem so bili ti kapitali razgrabljeni v razvitih državah, ki jih niso mogle izkoristiti za razreševanje svojih notranjih družbenih protislovij. In tako ima razvita, bogata Evropa več kot 20 milijonov brezposelnih. Med temi je tri milijone brezposelnih Italijanov, predvsem mladih! Da o prezadolženosti in revščini nerazvitih držav sploh ne govorimo.

V svetu sedaj narašča spoznanje, da kapitalizem ni kdovekaj spremenil svojega bistva, da še vedno poraja družbeno in mednarodno krivičnost, kopičenje bogastva in brezmejno revščino na jugu planeta, globoka protislovja v Evropi in pri nas. S težavo, vendar nezadržno, si utira pot na dan spoznanje o nujnosti globokih sprememb tega sistema, njegove premostitve. Skratka: narašča

Románov, Sereth

v prejšnjih letih zbledela privlačnost socializma.

Ta spoznanja, obenem z nujnostjo napredenega odgovora na aktualne probleme sedanosti, so skupna velikim in raznolikim tokovom evropske levice, v kateri ima KPI pomembno spodbujevalno vlogo. Brez podrejanja, vendar tudi brez predsodkov, se namreč italijanska komunistična partija vključuje v procese, od katerih je odvisna kakovost življenja na pragu tretjega tisočletja človeške civilizacije.

Pred nami so zahtevne, obenem pa umsko vznemirjajoče naloge iskanja novih poti in rešitev, ko nam revolucionarni cilj pomeni oblikovanje družbeno napredne, pravične Evrope širokih svobod, soodločanja in demokratičnega sodelovanja vseh produktivnih in ustvarjalnih sil družbe, Evrope, ki naj premosti v odpiranju navzven, na vzhod in na jug, blokovsko pogojenost in razdvojenost in tako pripomore tudi v procesu posodabljanja, ki ga je sprožilo novo sovjetsko vodstvo.

S temi široko zasnovanimi, pomembnimi, vznemirljivimi izzivi sedanjega trenutka in bližnje bodočnosti je vsakakor v nasprotju občutek nemoči, zbežnosti in plahosti, ki označuje našo skupno reakcijo na junijski volilni neuspeh. Ni ga mogoče zanikati, niti odpisati, vendar nas nikakor ne sme in ne more prepuščati malodušju. Komunisti smo, ker želimo spreminjati svet in svet se spreminja. In še kako se spreminja! Trenutni neuspeh, nerazumevanja in zablode, nikakor ne smejo biti povod za odstopanje. Komunisti smo namreč tudi zato, ker se zavedamo zgodovinskih razsežnosti našega boja, naših naporov, naših pobud.

Svet se spreminja z nesluteno naglico. Kdor je še poleti stavil na zgodovinsko premoč kapitalizma je z jesenskimi mrzlimi vetrovi na svetovnih borzah obmolknil. Teoretiki neoliberalizma in Reaganovske gospodarske politike, ki jih ni manjkalo pri nas, predvsem v vrstah socialistične stranke, so sedaj prave sirote Wall Streeta. Pred kratkim opuščeni pojmi se spet pojavljajo v analizah in člankih.

Pred nami so konkretne posledice dogajanja v svetu. Italijanska skrupcana vlada je v krizi, saj so jo pregazile posledice svetovnih ekonomskih tokov. Triumfalni pohod Craxijeve propagande o Italiji, ki raste in se bogati, sedaj splahneva, ko preluknjan napihnen balon, iz katerega uhaja zrak. Res je namreč, da Craxijeva vlada in italijanski vodilni razred nista prislunila našim opozorilom in napovedim, da se neizbežno bližmo svetovni recesiji. Protiinflacijski ukrepi (za katere smo bili poraženi tudi na ljudskem glasovanju) niso obrodili trajnih sadov. Vlada ni znala izkoristiti dveh let ugodne konjunkturo, ko so bi-

le zaradi tečaja dolarja poceni surovine in je spet padla cena energetskih virov. Ta ogromni kapital se je razblinil v potrošniški mrzlici, v preobilju in razsipništvu, medtem ko bi ga lahko uporabili za pobijanje brezposelnosti, za razvoj Juga. Italija se sedaj šibka in nepripravljena bliža spopadu z recesijo. Umik finančnega zakona pomeni napoved še hujših pritiskov in ukrepov na koži prebivalstva. Govorice o omejitvi pravice do stavke pa vnaprejšnji poskus omejevanja razredne dinamike v pričakovanju ostrejšega spopada. Najbrž pri tem koristijo tudi divje in neodgovorne pobude raznih samostojnih stavkovnih odborov, ki so nastali kot gobe po dežju, potem ko je politika prejšnje vlade in nekaterih strank sindikalno gibanje najprej ponižala, nato razbila in mu odvzela v dolgih letih pridobljeni vpliv.

Ta vlada, ki misli, da bo rešila državni proračun s tem, da naši manjšini zanika potrebno kritje morebitnega in se-

daj čedalje bolj negotovega zaščitnega zakona, pa si ni pomišljala pošiljati vojne ladje v Perzijski zaliv, kjer je svetovni mir izpostavljen velikim nevarnostim in požar lahko zajame tudi razviti svet, če ne bo pravočasno pogašen s skupnimi naporji vsega človeštva in njegovih organizacij.

Proslavljati obletnico oktobrske revolucije je lahko nekaj obrednega, vendar nam je taka liturgija sedaj čedalje bolj tuja. Recimo, torej, da je priložnost za razmišljanje ob preprostih vprašanjih o tem, od kod prihajamo, kdo smo, kaj hočemo in kam gremo.

Zavedamo se, da so naše sanje sedaj treznejše, brez romantičnih navlak, vendar je tudi res, da se nismo odpovedali osnovnemu cilju: sveta ne bomo samo razlagali, hočemo ga spremeniti, da bo boljši, pravičnejši, lepši. Pred nami so veliki izzivi tretjega tisočletja človeške civilizacije, ko se proizvod našega uma pne v veselje, hkrati pa nismo še bili

Tržačani na vzhodni fronti od Galicije do propada Avstrije

Do 24. novembra bo v umetnostni galeriji Tržaške pokrajine na trgu Vittorio Veneto 4 na ogled fotografska razstava «Tržačani na vzhodni fronti od Galicije do propada Avstrije (avgust 1914 - oktober 1918). Razstavo prireja Združenje Italija - ZSSR pod pokroviteljstvom Pokrajine.

Razstavljene fotografije, razglednice, pisma in dokumenti nazorno pokažejo, kakšno je bilo življenje in čutenje tržaških vojakov na ruski fronti med prvo svetovno vojno.

«Tržaško uradno zgodovinopisje je zanemarilo te vojake in se je raje posvečalo drugim dogodkom in ljudem, ki so bolj ali manj utemeljevali stereotipno iredentistično podobo Trsta. Vojaki, ki so se borili za Avstrijsko cesarstvo seveda se ne ujamejo s tako podobo,» pravi zgodovinarica Marina Rossi, ki je skupaj s Sergiom Ranchijem, pripravila razstavo in spremni katalog, ki ga bodo v kratkem predstavili javnosti. «S to razstavo,» nam je razložila tovarišica Rossi, «smo želeli osvetliti tudi to plat zgodovine našega mesta. Žal od takrat je preteklo veliko časa, tako da je medtem umrla večina vojakov, ki so bili v Rusiji. Iz pripovedovanja preživelih imam vtis, kot da so ti ljudje takorekoč pustili srce v Rusiji. Vsi so povedali, da so jih ljudje v Rusiji zelo lepo sprejali, kljub temu, da uradno so bili sovražniki. Veliko teh avstrijskih ujetnikov se je v Rusiji tudi oženilo ali pa imelo kako ljubezensko zgodbo. Bodisi Avstrijci

kot Rusi se niso vedli militaristično. Na fronti so se večkrat srečevali s «sovražniki» in si izmenjavali živež, cigarete in podobno. Značilen za vzhodno fronto je bil pojav množičnega dezertirstva. Vojaki so igrali na karte, kdo bo prvi dezertiral. Zaradi tega «nagnjenja» k dezertirstvu, si je tržaški 97. polk prisluzil vzdevek «demoghela».

«Usode tržaških vojakov v Rusiji so bile zelo različne», nam je povedala dr. Rossi. «Večina jih je izbralo navadnoujetništvo. Ti so pač širom po Ruskem cesarstvu po kmetijah in tovarnah opravljali razna dela. Nekateri pa so se prijavi k raznim enotam, ki so se borile na strani antantnih držav. Tako so se na primer nekateri Slovenci prijavi v Srbski dobrovoljski korpus. Nekateri italijanske iredentiste so poslali na italijansko fronto, druge je italijanska vojna misija v Rusiji organizirala v razne enote, ki so se bojevale na strani belega generala Kolčaka. Večna avstrijskih ujetnikov je simpatizirala z boljše-viki, ker so ti sklenili mir in ker so jim dovolili, da so se lahko vrnili domov. Nekaj jih je z njimi aktivno sodelovalo».

Razstava je zelo dobro pripravljena. Zaključuje jo veliki posnetek ruskih in avstrijskih vojakov, ki se bratijo po brest-litovskem mirovnem sporazumu. V tem posnetku pa je zgoščeno vse sporočilo razstave: mir, predvsem mir.

Pogovor z Marijo Bernetič - Marino o vplivu oktobrske revolucije na tržaško delavstvo

Do nedavnega so se zgodovinarji ukvarjali izključno s t.i. «veliko zgodovino». Za znanstvenike so bile važne samo velike osebnosti in veliki dogodki. Drobne ljudi, najmanjši sestavni delec množice, in njih čutenje, mišljenje, navade in prepričanja pa so bolj ali manj zavestno prezirali. Mlajši rodovi zgodovinarjev pa so doumeli, da ni moč pisati verodostojne zgodovine, ne da bi upoštevali ravnanja in mišljenja navadnih ljudi, ki so v določenem obdobju bili resnični nosilci zgodovinskega dogajanja.

Ruski oktober je med ljudmi in narodi vžgal velike strasti in upanja. Vojaki, kmeti, delavci so z radovednostjo sledili takratnemu dogajanju v Rusiji. Kmalu se je ta radovednost prelevila v odkrito podporo oktobru. Tudi med tržaškim delavstvom je revolucija vzbuzila številne simpatije in odobravanja.

Da bi izvedeli, kakšne socialne in moralne razmere so botrovale tej podpori, smo se pogovarjali s tovarišico Marijo Bernetič - Marino. Marija Bernetič, je bila stara komaj petnajst let, ko je izbruhnila oktobrska revolucija, zaradi tega, kot sama pravi, političnemu dogajanju kot takemu ni mogla slediti pač pa so ji živo ostale v spominu takratne družbene razmere.

«Prva svetovna vojna nam je prekinila vse načrte,» pripoveduje Bernetičeva. «Trst je postal operativna zona. Vse moštvo od 21. do 42. leta je bilo mobilizirano. Javna poslopja, šole, kasarne so bile nabite z mobiliziranci. Od tod so jih vojaške oblasti odpravljale k enotam in nato na fronto. Ko je maja 1915. leta Italija napovedala vojno Avstriji, je slednja mobilizirala še preostalo moštvo od 18. do 52. leta. V družinah so bili tako mobilizirani očetje in sinovi. Podpora, ki jo je država dodeljavala družinam je bila sila borna. Na primer, moja mati je prejela zase in za šest nedoraslih otrok, po očetu in bratu, 1. goldinar in 30 krajcarjev na dan. V Trstu in po mestih nasploh je takoj zmanjkalo živil. Vse trgovine so bile prazne. Zato so oblasti izdajale posebne izkaznice, ki so veljale teden dni. Predpisani obroki niso zadostovali niti za en dan. Testenine, kava, moka, riž, milo vse je takoj zmanjkalo. Kuriva, petroleja, mesa nismo videli. Za vse to pa je bilo treba z izkaznico čakati v dolgih vrstah, tudi celo noč. Za 10 kg koksa smo čakali od 10. ure zvečer do 7. ure zjutraj. Večkrat se je zgodilo, da smo čakali zaman. Lačni in premraženi smo šli spat in se

stradani smo vstali. Živila, ki smo jih dobivali za izkaznice, so bila večkrat pokvarjena. V vrstah smo si našli uši, obutve se ni dobilo.»

«Tako se je godilo revnim ljudem,» je nadaljevala Marija. »Bogataši so si lahko vse preskrbeli na črni borzi. Bolj podjetne žene iz revnih družin so hodile na kranjsko barantat blago za živež. Rjuhe, prte, vso doto so nosile, da bi zanjo dobile živež. Hodile so od Postojne, do Maribora in Železne kaple. Na Primorskem, tudi pri kmetih, je bilo življenje trdo, toda ne kot v mestu. V družini nismo imeli niti za vžigalice. Med družinami smo se domenili, da je vsak večer ena poskrbela, da je drugo jutro gorela žerjavica, da smo si ostali lahko «sposodili» ogenj.»

«Ko so se na Italijansko - Avstrijski meji začeli boji, se je položaj v Trstu še poslabšal. Mesto so nadzorovale patrulje avstrijskih stražnikov. Po Krasu, od Komna, Nabražine pa vse tja do Kostanjevice in vse gor po Goriškem so izpraznili vse hiše. Prebivalce so deportirali v notranjost države, na Štajersko, nekatere celo na Ogrsko. Pomanjkanje je bilo iz dneva v dan hujše. Avstrijske oblasti so hotele ublažiti ljudsko vznemirjenje. Zaradi tega so ob raznih priložnostih, na primer za cesarjev rojstni dan, obljubljele, da bodo razdeljevali 1 kg belga kruha na osebo. Srčen ta, ki ga je dobil. Ko sem prišla jaz na vrsto, ni bilo več kruha. Sicer smo dobivali 10 dekagramov črnega kruha na dan. Spominjam se, kako smo pozorno gledali, kako nam mama reže kruh. Če je bila ena «šnita» bolj debela od drugih, jo je vsakdo želel zase. Ta kruh smo pojedli

sposobni nahraniti poslednjega izmed afriških otrok, nuditi svobodo vsem narodom, enake možnosti vsem prebivalcem planeta.

Prav zato smo komunisti, prav zato pripadamo naprednemu toku zgodovine človeštva in nas prehodne težave ne morejo iztiriti ali razočarati. Zavedamo se, da se v svetu nadaljuje boj za osvobajanje izpod jarma krivic in zatiranja: ponekod s puškami in barikadami, drugod s prepričevanjem in demokratičnimi metodami. Povsod, kjer je v teku spopad za boljši svet, kjer vihrajo rdeče zastave poštenosti in pravice, smo mi doma, povsod še živi duh petrograjskih delavcev, ki so jurišali na zimski dvorec ob petju marseljeze. Da, marseljeze, ki je idealno povezovala velike revolucije v veliki tok osveščanja in rasti brezpravne raje, ki je ustvarjalka novega časa, klica velikih sprememb, gonilna sila človeškega napredka.

Zato na naših zastavah idealno pišemo gasla vseh revolucionarnih preobratov, kot so demokracija, enakopravnost, svoboda, družbena pravičnost, narodna neodvisnost, človeško dostojanstvo. Z eno besedo: na naše rdeče zastave smo napisali, da ima človek pravico biti srečen in iskanje sreče zase, za svoje bližnje, za vse ljudi na svetu je visoki etični cilj, kateremu posvečamo svoj trud in napore, nesebično, brez dogmatske zaprtosti, svesti storjenih napak in dolžnosti, da jih po poti popravimo. In vendar ne odnehamo, ker slutimo zarjo, ki žari za obzorjem! To je naša zarja.

Stojan Spetič

takoj zjutraj. Glavne junakinje tega boja za preživetje so bile matere in žene, saj je bila večina moških na fronti».

«Večina tržaških vojakov je služila v 97. regimentu, ki se je boril na ruski fronti. Mnogi med njimi se niso hoteli več boriti. Veliko se jih je predalo Rusom, nekateri so tudi dezertirali in se vrnili domov. Skrivali so se po hišah; ovadb je bilo malo, rekla bi, da skoraj jih ni bilo. Vojaki, ki so prihajali domov na dopust, so pripovedovali, kaj se dogaja v Rusiji. Moj brat mi je povedal, da so se v jarkih srečevali z ruskimi vojaki, da bi si izmenjali cigarete, in da so jim ti pripovedovali o dogajanju v ruskem cesarstvu, o tem, kako se vojaki in kmeti bojujejo zoper plemenitaše in gospodo. Pripovedovali so jim, da bodo plemenitašem odvzeli zemljo, tako da bo kmet imel zemljo, delavec pa delo. Na koncu pa bo zavladal mir. Pripovedovali so tudi, da vodi ruske narode nek veliki učitelj. Brez dvoma so te novice opogumile tržaško delavstvo in ljudstvo. Leta 1917 je delavstvo začelo glasneje protestirati in zahtevati svoje. 1. maja so stavkali delavci velikih tovarn. Delavska zbornica na ulici Madonnina je ponovno zaživela. Socialistična mladina, še posebej študentje, so ponovno demonstrirali po mestu in tu pa tam razobešali kako rdečo zastavo. Spominjam se, da so ti socialistični mladinci čustvovali z levim socialistom Friedrichom Adlerjem, (op ur Adler je oktobra 1916. leta streljal na ministrskega predsednika grofa Stürgkha in ga ubil). Jaz sem takrat shajala v Šentjakobsko čitalnico, kjer je bilo tudi konsumno društvo in gostilna, da bi si izposojala knjige. Tam smo se mulci dvakrat na teden učili plesat «češko besedo». Zdi se mi, da se je naš voditelj imenoval Bizjak. V knjižnici sta bile tudi učiteljici Marija Kmetova in Pavla

Hočevar, ki so se z nami pomenkovale in nas usmerjale».

«Kasneje sem začela zahajati tudi med socialistično mladino. Tudi v njihovem krožku je bila bogata knjižnica. Tu je učiteljica Giuseppina Martinuzzi iz Labina zbirala fante in dekleta in jih politično vzgajala. Martinuzzijska, ki je bila zelo izobražena in sposobna ženska, se je znala prikupiti mladini na preprost način. Četudi se ne spominjam več vsebine njenih predavanj, mi je prijetno se spomniti nanjo».

«Sindikalne organizacije so ta čas postopoma prešle iz čisto ekonomskih zahtev k političnim zahtevam. Takrat so delavci večkrat stavkali. Spominjam se, kako so v sprevedu korakali iz predora na današnji trg Goldoni, ki se je takrat imenoval «Piazza della legna». Socialistična stranka je s tem utrjevala razredno in narodnostno zavest. Socialisti so se namreč zavzemali za medsebojno spoštovanje in razumevanje med Slovenci, Hrvati in Italijani».

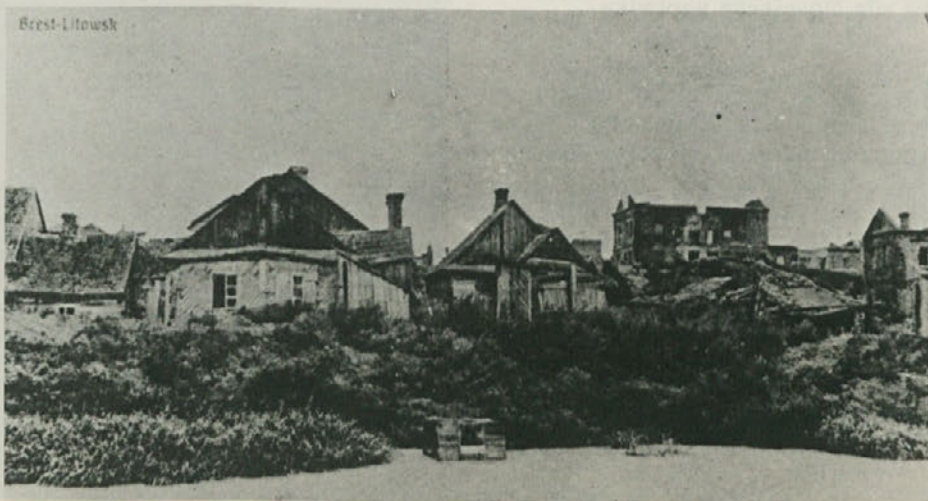
«Ko je leta 1918 propalo Avstro-Ogrsko cesarstvo, je v mestu nastala

strašna zmešnjava. Ljudje so si nadejali trobojnice, slovenske ali italijanske. Kasneje se je pojavil fašizem».

«Mi mladi socialisti pa smo se srečevali v našem krožku. Med sabo smo se veliko pogovarjali in debatirali o najnovejših dogodkih. Večkrat smo prirejali predavanja. Med predavatelji je bil zelo priljubljen Ivan Regent, ker je snov podajal na poljuden način. Takrat smo veliko brali, predvsem klasike. Naši vzorniki so bili poleg že omenjenega Adlerja še Spartak (Karl Liebnicht) in Roza Luksemburg. Krožek smo imeli na ulici Ponzianina, tu so zahajali bratje Vatovci, bratje Čermelj, Lipovec, Dodič in drugi. Ko sem imela 18. let, sem začela sodelovati v sindikatih, pozneje sem prestopila v partijo. Večkrat sem se srečevala s tovarišem Srebrničem, ki je bil povratnik iz Rusije, kjer se je aktivno udeležil oktobrske revolucije. Ker ga je policija stalno zasledovala, je večkrat pripešal iz Gorice do Trsta. Ko sem se vračala domov z dela, so mi moji mlajši bratje prihajali naproti povedat, da je prišel tisti, «ki vpraša zmeraj biks in si čisti čevlje samo tam, kjer se vidi». Vedela sem, da je to Srebrnič. Ko smo imeli sestanke je bil Srebrnič zelo resen. Nobenemu ni dovolil kaditi. Bertu Kumarju, ki je bil kadilec in se je zaradi tega pritoževal, je nekoč zabrusil: «Kaj misliš, da ko bomo imeli sovjete, da bomo šadili tobak?» Od takrat nisem več videla Srebrniča».

S to anekdoto, pa je tovarišica Marija preknila svojo pripoved. «Če bi nadaljevali,» se je pošalila, «bi napisali moj življenjepiš». Nedvomno so pazljivejši bralci opazili, da Bernetičeva v svojo pripoved ni vpletala poznejših dogodkov ali spoznanj, kar bi bilo za osebo z njenimi izkušnjami povsem razumljivo in naravno. Upamo, da smo s tem pogovorom vsaj delno odgovorili na vprašanje, zakaj so bile tržaške delavske množice tako dovzetne za boljševiško ideologijo.

Pogovor zapisal
Walter Škerk

Vzporedne usode ciprske vojne

Manos Hadjiannis

Na Cipru že od srednjega veka naprej živita dve narodni skupnosti: grška in turška. Kljub dolgotrajnemu osmanskem jarmu, domači Turki po številu na Cipru niso nikoli prevladali. Slednji so bili vedno spretnejši trgovci in so bili višji sloj že pod osmansko vladavino.

Še zlasti pa je bilo to res, ko je bil otok nekaj časa pod Benečani in pozneje pod Angleži. Britanski imperij je imel Ciper za eno najpomembnejših postojank pri varovanju oceanskih poti. Z natančno taktiko: deli in vladaj! so Britanci slabo stoletje razmeroma lahko upravljali otok. Grki so tudi za Britanije ostali trgovci, Turki so povečini obdelovali svoja majhna posestva.

Toda Britanci so bili zviti: Turkom, za katere so vedeli, da se počutijo podrejene, so dali policijsko silo in bili so eni najbolj zvestih domačih policistov v vsem britanskem imperiju. Marsikdo je tak uradni položaj irabil tudi za slabo in nepošteno ravnanje z Grki. Vsekakor je najbrž res, da so bili turški policisti in drugi nižji uradniki veliko strožji do Grkov kot do Turkov. Predvsem pa so bili ti upravniki pokorni britanski kolonialni oblasti. Ko je prihajalo do sporov med grškim in turškim prebivalstvom, je šlo po večini za spore med Grki in turškimi «izvajalci» britanskih zakonov. Britanci so navadno posegli vmes in nekako «zaščitili» krščanske Grke. Če je prihajalo do prehudih zlorab, so «Farizejci» Britanci odkrito pomagali Grkom, ki so se lahko zatekali tudi v njihova oporišča, kjer so jih Britanci zaščitili pred lastno policijo. Tako so imeli Britance oboji radi: Turki zato, ker so jim v roke dali nžje oblasti vzvode, Grki zato, ker so jih Britanci pred turškimi policisti ščitili. Seveda je to smešno, toda taka je bila britanska kolonialna politika v tem stransko pomembnem delu sveta. Vedno se najde skupina ljudi, ki tudi take zahrbtnosti spozna in se bo borila proti oblasti. Eoka-B je bila najprej drobna gverilska skupina, ki je podtikala bombe v odročne policijske postaje, nato pa so se borci začeli množiti in zbirati v samostanih okoli osrednje gore Troodos. Njihov duhovni voditelj je bil nadškof Makarios III. Mednarodne okoliščine in oborožen boj grškega ciprskega ljudstva so pripeljale do neodvisnosti otoka: Grki ostanejo spretni in marljivi trgovci, posredniki in bankiriji, Turki počasi izgubijo tudi svojo milico in se umikajo v svoje vasi...

Turška užaljenost je bila vse večja. Precej ciprskih Turkov je študiralo v Londonu in ti seveda niso mogli prena-

Drago Flis

šati zapostavljanja, kot so ga sami videli. Čast in oblast so si na otoku res delili Grki. Turkom, je bilo prav malo mar, grškega lepega govorjenja, češ med nami ni veliko razlik, mi grški in turški Ciprčani se med seboj dobro razumemo, vse bomo še uredili...

V letih po neodvisnosti so se Turki popolnoma umaknili z vseh oblastnih organov, vse vzvode so prepustili Grkom. Le v vaseh, ki so bile popolnoma turške, so ohranili praktično vso oblast. Nekateri vasi tako sploh niso plačevale davkov osrednji vladi v Nikoziji. Precej vasi na Cipru pa je imelo mešano prebivalstvo.

Toda taka vas ni bila Akna v jugovzhodnem delu Cipra. Leži tik ob območju britanskega suverenega oporišča Dekelia, Manos Hadjiannis je kot precej ciprskih Grkov študiral v Atenah in to civilno upravo. Grška vlada je ciprskim študentom dajala dobre pogoje: štipendije, nameščala jih je v najboljše študentske domove, grške diplome na Cipru veliko pomenijo. Tako se je Manos hitro odločil za Atene. Pri študiju je spoznal veliko Grkov; ugotovil je, da Grčije, čeprav je njegova matična država, sploh ne pozna dobro. Pogovarjal se je tudi s študentom iz Florine, ki se je imel za Makedonca. Ta mu je povedal, da zanj v severni Grčiji ni pravic in

da ga to boli, saj se zanje, slavofone, vedno nekdo trga: Grki, Bolgari, pred vojno celo Srbi in da imajo vsega tega že dovolj.

Hadyiannis se je s kolegom iz grške Makedonije spoprijateljil, ime mu je bilo Pančo. Hadjiannis je videl, da ga grški kolegi gledajo postrani in da ga v bistvu, njega «slavofona» prezirajo. Vedel je, da grška vlada še posebej za vojaške hunte ne priznava manjšin, razen turške. Hadjiannis je bil kot vsi Ciprčani ravno tako občutljiv na taka vprašanja. Zavedal se je, da pripada helenskemu narodu, toda na Cipru, na primer, nihče ni nikoli trdil, da turška manjšina ne obstaja. Manjšini: maronitsko in armensko pa so na Cipru vedno imeli kot nekakšni ljubljenci.

Manos je vedel, da je Grčija druga država, ni se bilo vmešavati v njene «notranje zadeve», čeprav je obenem vedel, da njemu, Ciprčanu, nihče nič ne more, če se ima za slavofonovega prijatelja. Na Ciper se je vrnil general Grivas, kar je sprožilo proteste Turčije, ki se je bala, da bo grški Ciper ponovno povzročal neprijetnosti Turkom. Grški general Grivas je bil simbol boja proti Britancem in Turkom. Toda Grivas je januarja 1974 zadela kap in njegovo krsto so ovito z grško zastavo ob vseh slovesnostih spustili v jamo.

Medtem je Manos ostal v Atenah. Letalo na Nikozijo je imel vsak dan štirikrat, toda bil je iz revne kmečke družine in za vazovnico več kot enkrat letno ni

V četrtek 5. novembra sta ZKMI in ZSMS priredili tiskovno konferenco, da bi predstavili skupno resolucijo mladinskih skupin in organizacij o jedrski energiji. K dokumentu je že pristopilo kar nekaj organizacij.

zmogel. Poleg tega je bil brat Stelios pri vojakih v grški nacionalni gardi na otoku. Doma so torej ostali le sestre in starši.

Začelo se je poletje leta 1974, Manosov prijatelj Makedonec Pančo je dobil poziv za v grško vojsko, kjer naj bi služil dve leti in pol. Svojemu prijatelju Manosu je kmalu pisal, da so ga namestili v grško enoto na Cipru. Bil je vesel, da ga bo poleti lahko obiskal in da bo lahko gost v njegovem domu. Manos je vojake že odslužil. Predavanja v Atenah so se končala. Vročina in pripeka v Atenah je postajala vse bolj neznošna. Na Cipru vreme poleti ni tako soparno, na otoku je vedno čutiti lahen vetrič, ki na Ciper prihaja z anatolskih gorskih vencev. Želel si je domov, zlasti še, ker je slišal o državnem udaru na Cipru. Čutil je, da ga je imela atenska polkovniška hunta na nekakšen svoj uspeh, zato so njeni časniki o udaru veliko poročali kot o nekakšni narodni zmagi. Manos pa ni čutil tako.

«To ne more biti nič dobrega!» si je dejal Manos, ki je bil vajen skromne ciprske miselnosti, ki ni dovoljevala posebnih izbruhov vznesenosti. Ta politična skromnost, spojena z grško podjetnostjo, je desetletje in pol po dosegu neodvisnosti zagotavljala, da je otok — kopna letalonosilka — ostal neodvisen, kljub interesom, ki so se nad njim križali. Za Ciper sta se zanimali veselili, pa seveda Grčija in Turčija. Veliko so o Cipru razmišljali zlasti po arabsko-izraelski vojni leta 1967.

Toda najbolj so se ciprski Grki bali Turčije. Velika država je vedno neka-ko grozila malemu Cipru zaradi manjšine, ki da jo Grki ogrožajo.

Za povratek na Ciper si je Manos izbral jutranje letalo. Želel si je videti vse bolj svetlo sonce proti Cipru. Na letalski karti je pisalo: 20. julij 1974.

Vse, kar je videl «spodaj», je bilo prav tako, kot si je predstavljal. Najprej je videl vse grške otoke, nebo je proti rodnemu otoku vse bolj žarelo. Opazoval je tudi vršace Male Azije. Nič še ni slutil. Letalo je bilo z morja že na kopnem. Videl je pristajalno stezo mednarodnega letališča Nikozija.

Zelo lepo se je videl samostan Svetege Hilarija na vencu nad nižino Messorija. Videla se je tudi severna obala na anatolsko stran.

«Toda, kaj se vendar vidi na obali pri Kireni? Tu vendar nikoli ni bilo toliko ladij in tako grozljivo sive so». Manosu je stisnilo srce:

«Saj moj dragi otok vendar ni v plamenih!» in zmolil je pravoslavno molitev. Toda rodni otok je bil takrat res že v plamenih, ravno ko se je Manos po dveh letih vrnil domov. Tak povratek mora biti med najbolj nesrečnimi, kar jih človek lahko doživi: vrneš se ravno, ko ti napadejo domovino! Jutranje le-

talo iz Aten je bilo zadnje, ki je pristalo na mednarodnem letališču Nikozija. Letališču so se že približevale invazijske čete.

Okoli letališke steze je Manos videl nekaj grških oklepnikov, zraven vojske sil Združenih narodov na Cipru. Vse se mu je zdelo živčno in neorganizirano. Čutil je, da se okoli letališča pripravlja bitka na življenje in smrt. Tam ni bilo nobenega taksija, ničesar. Vsakdo je na dan invazije želel priti k svojim, kjerkoli so že bili. Akna je bila daleč, toda drugi dan se je s taksijem, avtostopom in z vožnjo v britanskem vojaškem vozilu le prebil do rodne vasi. Tam je bilo na videz še vedno tako kot vedno. Brat Stelios je bil tako in tako pri vojakih, oče, mati in sestra so se držali v hiši. Mati je klečala pred ružinskim razpelom in se križala, zrak pa je vedno bolj paralo grozljivo hrumenje velikanskih transportnih letal, ki so spuščala padalce.

«Sine, ne hodi vendar ven, saj te bodo ustrelili!», je dejal oče. Toda Manos ga ni poslušal, odšel je v vaški urad, da bi se prijavil. Želel si je h vojakom, vedel je, to je njegova dolžnost. Toda v uradu ni bilo nikogar, morda so vsi odšli v svoje enote. Nič ni mogel, uniforme, orožja in streliva ni imel doma, tako da je lahko odšel le na grič pri vasi, od koder se je videlo po vsej ravnini. Gledal je letala, ki so «iztrebljala» padalce. Ko so pristali, so se zbrali kot gruča roparjev in se brž, ko so videli, da jih nihče ne ovira, zapodili proti eni od vasi na rodovitni ravnini Mesaoria, potem pa so se v njej izgubili.

«Sine, vrni se vendar», ga je na pragu domače hiše rotil oče. Toda Manos je kot vklet ostal na griču. Vedel je, da je konec. Oditi bodo morali, od vsega, za kar so se vsi trudili, ne bo ostalo nič. Čeprav niso imeli velikega posestva, je bila hiša lepa, trinadstropna, bila je najvišja v vasi. Gradila jo je vsa družina, celo mati in sestra Kristina sta veliko pomagali. Želeli so si lepe družinske hiše, pomenila jim je vso skrb, kar je za Ciper značilno. Na otoku pač nikoli ni bilo kakšnih velikih priložnosti za kulturno, politično in kdovekakšno osebno izpopolnjevanje še, zato so si otčani želeli predvsem visokega življenjskega standarda v svojih domovih in potem skoraj brezkončnega, dobrega, predvsem pa mirnega življenja. Za kaj drugega na odročnem otoku skoraj ni bilo priložnosti.

Manos je poslušal radio. Turške sile želijo otok preklati na pol in se šele potem pogajati. O Steliosu niso ničesar izvedeli. Čez štirinajst dni je doletelo tudi njihovo vas. Turški padalci so prišli do Akne. Vojaki so s puškinimi kopiti razbili vrata večine hiš v vasi, tudi pri Hadjiannisovih. Začeli so brskati po hiši, kot bi iskali orožje, toda iskali so

družinske dragocenosti. Iskali pa so še nekaj: domačo hčerko. Vojaki so bili trije, najbrž so bili iz evropskega dela Turčije, saj je bil med njimi celo plavalasec. Kristine niso uspeli poslati iz hiše, zato je ostala doma. Toda to je bila napaka. Toda to je bila napaka, na podstrešju, kjer se je skrila, so jo vojaki hitro našli. Vsi trije po vrsti so jo posilili...

Domači so spodaj poslušali nemočno kričanje, stokanje in na koncu ihtenje njihovega dekleta. Potem je desetar ukazal odhod. Ko so vojaki z odpetimi pasovi korakali s podstrešja, so še enkrat pregledali spalnične omare. Iskali so dragocenosti. Veliko ni bilo. Hadjiannisovi so vse zlato prodali in izkupiček vložili v hišo. Vedeli so, da zlato samo po sebi ne pomeni veliko, hiša je mnogo več. Vojaki so odšli, toda vrnili so se drugi. Vojska se braz pomisleka spusti v boj in vojaki tvegajo življenja med drugim tudi zato, ker imajo pred seboj ropanje in ženske. Le malokatera vojska dá vojakom stroga navodila gledate tega, še težje je to nadzorovati. Vojak je mustang v divjini.

Oče Hadjiannis ni mogel več zdržati sramote, nič ni niso mogli pomagati. Hčerko so jim kar naprej onečlašali, grozili pa so, da bodo vse druge pobili. Zato se je oče moral odločiti. Nekega jutra so pobrali vse najnujnejše, predvsem nekaj odej in odšli proti jugu, vsa vas je bila že prazna. Prečkali so mejo britanskega oporišča Dekelia in že so bili na varnem, toda brez vsega. Manos je

Dve besedi

*Dve besedi hranim v srcu,
ena je topla kot poletno sonce,
ena je mrzla kot kamen sredi gmajne,
prve je bela,
druga je črna...*
*Ko prvo izrečem se nasmehnem,
z drugo besedo pa se moje oči ovlažijo.
Rdeca nevihta je moje srce.
Oči se iskrijo v idealih
umrlega revolucionarja,
trpim v rokah sovražnika,
v rokah tujega človeka.
Bogve od kod je prišel!
Ranjeno srce,
upor,
moja pesem!*

Pesmi, ki jih objavljamo v tej številki Dela, je napisala tovarišica Nadja Švara. Nadja je doslej že objavila v Primorskem dnevniku, v dijaškem glasilu Pot, v Primorskih srečanjih in Jadranskem koledarju. Letos je skupaj z Ireno Žerjal in Marijo Mislej objavila knjigo Burja in kamni.

žalostno gledal svojo sestro Kristino, katere kavbojke so bile vse onesnažene, zadruga pa polomljena. Le kaj bo z njo, ali bo zanosila? Britanci so jih sprejeli, bili so na varnem. To je bilo tudi logično. Spet so jim Britanci nekoliko pomagali. Manos se je zanimal za politiko in je vedel, da si Turki ne bodo upali prestopiti meje britanskih oporišč, to je bila vojna med vojaškimi silami držav iste ga pakta.

«Britanci bi za Ciper lahko storili več. Zakaj pa oni niso posredovali po državnem udaru! Saj bi morali, kot smo se učili v šoli, morajo stanje na Cipru zagotavljati tudi oni», si je mislil Manos. Toda Britanci so samo hladno opazovali, kaj se je dogajalo.

Britanske sile so torej ostale na svojih položajih, le če bi turške čete skušale prestopiti območje oporišč, potem bi Britanci morda opozorilno izstrelili nekaj topovskih salv. Toda nekaj so vse eno storili: območja baz so postala pribežališče za Grke, ki so se tja zatekli pred nasiljem vojaštva. Poveljstvo britanskih sil je vedelo, da je grško prebivalstvo te nujne pomoči potrebno. Vsaka vojska namreč ropa, posiljuje. Nobeno poveljstvo za kaj takega ne da navodila. Toda vojaki komaj čakajo na sladkosti po bitki.

Čakam

Zakaj vedno jaz čakam?

Buljim v vrata in čakam dan,

ko bo nekdo premaknil staro kljuko.

Da bi me vsaj stare sanje obiskale.

Kdo mi je ukradel zadnji drobec človečnosti?

Kdo je zadnji zaloputnil vrata?

Kdo je pretrgal moje vezi z ostalim svetom?

In vendar imam še upanje.

In v mojem življenju čakam

in buljim v vrata.

Nobena stvar ne vzbudi v meni pozornosti.

Buljim v vrata in čakam.

Kamen

Kamen je uvelo

ki me tišči

in me duši v mukah

starih spominov.

Zalučam ga v šipo

in njegova srebrnina

me oslepi.

Kamen je moč,

ki me navduši

ob vsakem novem poželenju.

Kamen je siv,

kot je danes sivo nebo.

Kamen je mrzel

kot tvoja roka,

kot tvoje srce...

Hadjiannisovi niso ničesar izvedeli o bratu. Slišali so, da je kot vojaški ujetnik nekaj spregovoril turški ciprskih radjski postaji Barjak. Torej je še živ, čeprav je v sovražnikovih rokah.

«Morda mu sedaj turški častnik zlagano ponuja cigareto», si je mislil Manos.

Posebne izdaje časnikov so se spet pojavile. Prebrali so lahko že prve liste padlih. Manos je prebral tudi ime svojega atenskega prijatelja. Med padlimi iz grškega polka na otoku je zapazil veliko imen, ki so se končavala na «off» ali pa «skis». Ni vedel, da so to pogrčena makedonska imena. Uboge Makedonce je grška armada poslala najdlje, kar je mogla — na Ciper.

Toda Manosa je bolj skrbel brat. Njegovega imena med padlimi k sreči ni našel. Tudi CBC — ciprski radio — je vsak dan ponavljal imena padlih, Steliosa ni bilo med njimi. Pozneje so ga zapisali v listo dva tisoč pogrešanih oseb, za katere so imeli vsaj nekaj dokazov, da so po koncu sovražnosti še živeli. Morda je Stelios še živ...

* * *

Sredi spopadov se je izmed številnih usod v ciprski vojni odločila še ena. Prvi vasi Goši, kjer je pred vojno živelo 167 Turkov, so patroljirali trije avstrijski vojaki. Vojake iz sil Združenih narodov je vodil Johann Totschownigg iz Osoj na Koroškem. Vojak je šestmesečni tečaj v okviru obvezne vojaške službe opravil na gornjem Avstrijskem. Prostor, na katerem se je Točkovnik uril, se mu je zdelo zelo dolgočasen. Osnovno urjenje je prevahal brez težav, bil je najboljši vojak v svoji entiti.

Čeprav so mu doma pripovedovali, da je v njem kakih petindvajset odstotkov slovenske krvi, kar je bilo za tako severno naselje, kot so Osoje, že prava redkost, se za to ni kaj prida zanimal. Bil je eden tistih srednjeevropcevc, ki se imajo preprosto za Evropejce. Točkovniku je bila njegova domovina Koroška pretesna. Civilno se je izučil za monterja klimatskih naprav. Želel si je v svet. Njegov lastni poklic mu je «dišal» po Bližnjem vzhodu.

«Tam morajo tega veliko rabiti, še Bundesheer odslužim, pa bom izbral tako firmo, v kateri bom imel možnost oditi na Bližnji vzhod!». To res ne bi smelo biti težko, v Avstriji so kvalificirane delavce za tujino še kako iskali.

Takoj po osnovnem urjenju je Točkovnik na oglasni deski v vojašnici prebral razpis obrambnega ministrstva. Iskali so kandidate za avstrijske enote v sestavi sil OZN na Cipru. Seveda morajo kandidati biti najboljši vojaki, duševno in telesno morajo biti popolnoma stabilni...».

Točkovniku se je zdelo, da je vse to imel, duhovno je najbrž bil stabilen, saj

se je ukvarjal celo s smučarskimi skoki. Takoj se je prijavil in sprejeli so ga. Od svojega dekleta na Osojah se ni utegnil niti posloviti.

Na Cipru je bil Točkovnik komandir enega vodov, nastanili so jih v montažnih kasarnah okoli letališča. Točkovniku je življenje na Cipru ustrezalo. S svojimi tovariši iz skandinavskih dežel: Švedsi, Danci in Norvežani, ki so bili ravno tako vojaki Združenih narodov, se je dobro razumel, saj so znali nekaj nemško.

Celo s Kanadčani in Britanci se je poskušal sporazumevati. Bil je družaben in vesel človek, vsako angleško besedo, ki jo je vedel, je močno zategnil. Vedel pa jih je zelo malo, toda nekako se je sporazumeval.

Posebej ga je presenetilo bogato nočno življenje. V Nikoziji je bilo nešteto barov, v katerih se je človek lahko do sitega nazabaval. Ko se je s turškim napadom začela vojna, je bil Točkovnik s svojimi skandinavskimi kolegi v lokalu, kjer je uničeval jutranje kozarce ciprskega piva.

Patrolni oklepniki bele barve z modrim grbom OZN so zgodaj zjutraj začeli z megafoni opozarjati vojake OZN: «Nujno! Vsi vojaki mirovnih sil, ne glede na nacionalno pripadnost, naj se tako vrnejo v svoje kasarne in se javijo svojim poveljnikom. Nujno, nujno!»... Točkovnik in prijatelji so natančno vedeli, da gre sedaj zares in so se ubogljivo vrnili v kasarno. Ko so se vrnili, so takoj točno izvedeli, za kaj gre. Kasarni so ostali še nekaj dni.

Vojaki OZN niso delali nič drugega kot patroljirali po tistem delu Cipra, ki ga še niso zasedle turške enote. V boj s turškimi četami se po izrecnem navodilu poveljnika sil Kanadčana Mc Flachertya niso spuščali. Za boj navsezadnje tudi niso imeli primerne orožja. Tako so Točkovnik in drugi vojaki med spopadi prekrižarili večino otoka, «pobirali», so bežeče Grke in jih vozili na varna mesta. Varovali so tudi vasi, ki so jih zapustili ciprski Turki, ki so se preselili na Sever, na območje, ki ga je zasedla turška armada. Točkovnik je dobro občutil obup ljudi, ki zapuščajo svoje vasi. Turki, ki so z juga bežali na sever, so sicer zapuščali slabše zgradbe, kot Grki na severu, vendar je bilo res, da so tudi Turki na jugu pustili svoja posestva in debele kose svojega življenja. Ciper je hitro spoznal, zapomnil si je skoraj vsako stezico, po kateri se je lahko pripeljal s svojim belim oklepnikom na gumijastih kolesih.

Tako je bil z dvema vojakoma proti koncu sovražnosti ob praznem Gošiju, ki so ga že prej zapustili vsi turški prebivalci. Vas je izumrla, še celo podnevi se je zdelo, da tam v hišah straši.

Avstrijci so oklepnik pustili v vasi in odšli na njen rob. Želeli so si odpočiti

pod oljkami, ki so rasle sredi ovsenega polja na koncu vasi. Nič ni lepšega za vojaka, kot zlekniti se v senco, z glave sneti jekleno čedalo in zaspati pod drevsom, puške pa zložiti v piramido. Prav to je želel Točkovnik s svojima dvema vojakoma.

Od nekdaj so začutili povečano zračno valovanje, potem svojevrsten šum helikopterja, ki se je prelilo v hrumenje zelo podobno močnim človekovim zadnjičnim vetrovom.

Točkovnik je videl mali helikopter ameriške izdelave, črne barve. Ker je letel zelo nizko, je videl tudi oba turška pilota. Helikopter je bil tak kot tisti, ki jih je videl na posnetkih iz vietnamske vojne. «Vetrolet» je nekaj časa lebdel nad vasjo. Vse se je zgodilo hitro. Točkovnik ni videl nobenega načina, po katerem bi pilotoma povedal, da gre za pripadnike sil Združenih narodov. Če bi to lahko, jih vetrolet morda ne bi napadel.

V naslednjem trenutku so se vojaki začeli zvijati v napalmovem ognju. Pilot je v skupino vojakov sprožil napalmsko raketo. Avstrijci so zgoreli v najhujših bolečinah. Od njih so ostale le kosti in čelade. Celo skale ob oljki, pod katero so ždeli in počivali «svetovni» vojaki, so se stalile. Gladka, staljena in spet strjena površina bo za vedno ostala spomin na tri avstrijske vojake, ki so dali življenje za mednarodno skupnost. Med silami Združenih narodov je padlo že kakih 500 vojakov. Največ jih je padlo pomotoma, kot Avstrijci, ki jih je uničil turški helikopter, ki je takoj odletel na nove naloge.

Točkovnik je ostal na Cipru, ali bolj rečeno, njegovo ogle je ostalo na tem vzdolhosredozemskem otoku, daleč od rodne Koroške. Dunajska vlada je v Ankaro pošljala ogorčene telegrame, toda to Točkovnika in njegovih dveh tovarišev ni moglo obuditi k življenju. Šele ko je bilo na Cipru dovolj varno, ko so sovražnosti prenehale, sta Točkovnikova starša in dekle lahko odpotovali na Ciper. Ob spomeniku z avstrijsko zastavo ter tremi čeladami, je veleposlanstvo priredilo nekaj pogrebu podobnega, na dogodku so bili tudi častni vodi vseh enajstih armad na Cipru, razen turške. Točkovnikovo dekle je na Ciper sčasoma pozabilo, z novim fantom je njeno življenje ubralo podobno pot kot večine srednjeevropce: dva otroka, hiša z ograjo in skrbno porezано travico, le redkokdaj je pomislila na oddaljeni otok.

* * *

... Še naprej pa sledimo usodi družine Hadjiannis. V zasilnem šotorišču britanskega oporišča so ostali vse do tudi na Cipru nekoliko hladnejšega novembra. Vmes se je pokazalo, da je Kristina res zanosila. Celo na tako globoko

krščanskem Cipru je sinoda pravoslavne cerkve hitro razglasila za moralen splav, če je bila nosečnost posledica vojaškega posilstva. Iz Londona je prišla oprema in v bolnišnici v tistem delu Nikozije, ki je še ostal Grkom, so hitro odpravili vse turške plodove. Kristina se je v nekaj dneh vrnila v šotorišče.

Manos je bil vesel, da se ne bo nikoli videlo, da so sestro onečastili turški vojaki. Celo spispek deklet, ki so jim takrat odpravili nezaželene plodove, so v bolnišnici sežgali. Dekleta so morala začeti novo življenje. Toda Manos je na sestri po splavu videl čudno bledico, ki ni z nje nikoli več izginila. «Pretres je bil hud, toda še vedno ima Kristina vse pred seboj, saj je vendar privlačno dekle», si je Manos mislil o svoji sestri. Želel ji je srce, toliko je moralo dekle pretrpeti.

Vlada v Nikoziji je v nekaj letih po vojni zgradila bivališča za vse begunce. Hadyiannisovi so dobili montažno hišico, s katere so s pobočja lahko videli ravnino, ki je ostala pod turško zasedbo. Lahko so videli svojo Akno, celo svojo nekdanjo hišo, ki je bila najvišja v vasi.

Mama je vse jasne dneve prebila na verandi, sedela je na lesenem stolu in gledala proti Akni. O mraku je molila ob razpeli, ki so ga namestili tudi v novem domu. Nekoč je tiho umrla, ko je sedela na svojem stolu in zrla proti prazni vasi, v katero pa se ni mogla vrniti.

Oče Hadjiannis je dejal, da je najbrž umrla od žalosti za rodno vasjo in hišo. Morda je umrla tudi od starosti. Toda vsi v novem naselju so vedeli, kako ji je bilo hudo. Vsi so poznali Kirio Amenono, kot so jo imenovali in njen pogled preko razmejitvene črte. Oče je

redno obdeloval kos zemlje, ki ga je vlada dodelila beguncem. V sosednjem naselju je nekdo odprl kavarnico-kafeneion in tja je velikokrat zahajal. Z drugimi starci je v senci hibiskusovega grmičja kartal in pil uzo — grško narodno pijačo. Po smrti svoje žene se je vse manj zanimal za politiko. Vedel je, da vrnitve v Akno ne bo nikoli več, čeprav je ni tako zelo pogrešal kot žena Amenona. Tako so očetu minevali dnevi ob uzi in olivah. Na Ciper se je menda vrnil mir, čeprav zalo krivičen mir. Toda nekaj je bilo treba početi.

Stelios se ni nikoli vrnil. V nikozijskem uradu za «pogrešane» je v kartotekah ostal zapisan. Toda, kje je? Ali je zaprt na ciprskem severu ali je izginil kje v Anatoliji. Tega nikoli niso mogli ugotoviti.

Manos je odšel v Nikozijo, Kristina pa se je vsak dan vozila v bližnjo Larnaco. Brat je dobil delo v nikozijski banki, zaslužil je dovolj, saj je Nikozija, potem ko se je položaj pomiril in ko je državljanska vojna izbruhnila v Libanonu, Bejrut zamenjala kot finančni center vsega Bližnjega vzhoda. Manos je pogosto potoval v Saudsko Arabijo, Dubaj, Doho, Dhahran, Bahrein, pa tudi London in Frankfurt. Delu mu je šlo lahko od rok, bil je bančni posrednik, v omenjenih mestih si je ustvaril lepe zveze. Postavil si je hišo južno od Nikozije, daleč od razmejitvene Attilove črte. Tam je bilo bolj varno, ustvaril si je družino. Od vse njegove družine je morda še najmanj trpel, začel je lahko popolnoma na novo. Kristina je naredila daktilografski tečaj v Nikoziji, ostala v naselju, se še naprej učila in redno hodila na delo v Larnaco, kjer se je zaposlila v nekem ladjarskem predstavništvu.

Organizacije beneških Slovencev so prejšnji ponedeljek priredile v Vidmu tiskovno konferenco, da bi obrazložile njih stališče o vladnem «finančnem zakonu». O tem bomo še poročali.

Resolucija Evropskega parlamenta o manjšinah

Prejšnji petek je evropski parlament odobril resolucijo o kulturni in jezikovni zaščiti manjšin. Dokument je pripravil Willy Kuijpers, Flamec iz skupine neodvisnih poslancev. Na plenarnem zasedanju so razpravljali tri ure in poseglo je 29 parlamentarcev iz vseh političnih skupin. Kot rečeno se v tem dokumentu obravnava predvsem kulturno in jezikovno plat zaščite manjšine, medtem ko dela druga komisija že tri leta na osnutku za pravno zaščito.

V imenu komunistične skupine je v razpravo posegel tržaški poslanec Rossetti, ki je uvodoma poudaril, da žal šest let po odobritvi poročila, ki ga je sestavil poslanec Arfe, manjšine niso še dosegle opaznih izboljšanj. Vendar se manjšinsko vprašanje postavlja sedaj v drugačni luči. V času vrtoglavega tehnološkega razvoja, ki je povezal z novimi komunikacijskimi sredstvi vse narode sveta, se uveljavljajo skupne vrednote in jezik, kar sicer ima vrsto pozitivnih posledic, lahko pa privede do tega, da prevladajo kulture gospodarsko močnejših narodov in gredo ostale kulture postopoma v pozabo. Ta nevarnost seveda najprej preti manjšinam in majhnim narodom, vendar bo počasi razjedala tudi večje, če se vprašanja načelno in bistveno ne rešuje. Uveljaviti se mora naceo, da so vse kulture vredne, da se ohranijo in da je medsebojno spoznavanje in spoštovanje vir skupnega kulturnega bogatstva ter osnova demokratskega življenja.

Dokument uvodoma navaja vrsto načelnih izjav in resolucij mednarodnih organizacij in obžaluje, da pristojna ko-

misija še ni izdelala predloga za izvajanje omenjenih sklepov in da so številne ovire še na poti priznanja kulturne in družbene specifičnosti manjšin. Odnos do manjšin in njihovih problemov sloni še vedno na neznanju in nerazumevanju ter včasih tudi na diskriminacijah. Zato se postavlja zahteva, da države članice v celoti uveljavijo načela izražena v omenjenih resolucijah in da vlade priznajo svoje jezikovne manjšine v okviru lastnih pravnih ureditev ter tako ustvarijo pogoje za njihov obstoj in razvoj. Nadalje vabi resolucija države, katerih ustave že predvidevajo zaščito svojih manjšin, da konkretno izvajajo ta načela.

V zvezi z vprašanjem šolstva naj bi države organizirale izobraževalni sistem v jezikih manjšin na vseh ravneh do univerze in vključno s sistemi permanentnega izobraževanja odraslih; naj bi priznale privatne izobraževalne ustanove manjšin, posebej naj bi skrbele za vzgojo učnega kadra in širile informacije o možnostih izobrazbe v jezikih manjšin med prebivalstvom. Poskrbele naj bi tudi za medsebojno priznanje diplom, kar bi omogočalo zaposlovanje pripadnikov manjšine tudi v drugih državah, kjer eventuelno živi manjšina ali njen matični narod.

Vendar vsebuje resolucija tudi navodila na področju javne uprave in prava. Zavzema se za to, da bi države omogočile uporabo jezikov manjšin predvsem v stikih s krajevnimi upravami, kjer naj se odpravijo zakoni in praksa, ki diskriminira manjšino, kot narekuje tudi resolucija evropskega parlamenta o obnavljanju fašizma in rasizma v Evropi. Države naj uvajajo uporabo jezika manjšin tudi v perifernih uradih državne uprave in uradno priznajo izvirna krajevna ter lastna imena, ki naj se uporabljajo tudi v volilnih seznamih.

Na področju sredstev za informiranje bi manjšine morale imeti dostop do državnih in privatnih radijskih in televizijskih postaj ter časopisov. Država naj finančno podpre te dejavnosti v isti meri kot podpre enake dejavnosti vecinskega naroda. Poskrbeti mora tudi za primerno izobrazbo kadrov, ki bodo skrbeli za ustrezno informiranje v jeziku manjšine.

Jezik manjšine naj bi bil razviden tudi na aktih državnih ustanov, kot je recimo pošta, na obrazcih za bančne operacije, etiketah na prehrabnih proizvodih, občestnih napisih imenih ulic.

Posebno naj bi se skrbelo za razvijanje obmejnih stikov med državami na področju kulturne in jezikovne politike.

V zaključnih členih obravnava resolucija vprašanje izvajanja teh načel in

dela komisij v okviru evropskega parlamenta v prid manjšinam, posebno pa priznaje statusa uradne posvetovalne ustanove Evropskemu uradu za manjšinske jezike, dodelitev študijskih štipendij za medsebojno spoznavanje, uvedbo programov za manjšine v okviru evropske televizije in drugih informacijskih sredstvih skupnosti.

TČ

Prvi odgovori na resolucijo dolinskega Občinskega sveta

Na seji občinskega sveta Dolinske občine, ki je bila v petek 13. t.m., je župan Švab seznanil prisotne, da so odgovorili na resolucijo o zaščiti Slovencev v Italiji, ki jo je občinski svet pred časom soglasno sprejel, tajništvo Predsednika republike, predsednik Vsedravnega združenja italijanskih občin sen. Triglia in predsednik senatne skupine KPI sen. Pecchioli.

Župan je nato izročil načelnikom svetovalskih skupin resolucije Evropskega parlamenta in svetovne organizacije krajevnih avtonomij IULA o manjšinah in naglasil, da omenjeni dokumenti bodo dragoceno gradivo za razpravo. Ob tem je opozoril na velik razkorak med stališči strank v Rimu in v evropskem parlamentu.

V nadaljevanju seje so prebrali poseg bivšega župana pobratene občine Marzabotto na vsedravnem svetu ANPI-VZPI v Trstu. Župan Švab je napovedal, da bo 22. t.m. «l slalom odprta meja» v organizaciji tržaškega avtomobilskega kluba A.C.I. Prireditelj bo potekala pod pokroviteljstvom Dolinske občine in se bo odvijala med Dolino in Soercombom.

V nadaljevanju seje je Občinski svet odobril letni prispevek raznim organizacijam in odobril osnutek konvencije z deželno za pristop k informativnemu sistemu ASCOT ter pripombe k sklepu vodstva ustanove EZIT glede podrobnostnega načrta obrtniške cone v Dolini. Občinski svet je tudi soglasno odobril stališče glede Deželne plana o cestah.

Po seji se je občinski svet poslovil od generala Lalli-ja, ki zapušča mesto poveljnika vojaškega presidija v Trstu. V prisrčni svečanosti, na kateri je nastopil tudi moški zbor F. Venturini od Domja, je župan Švab izrekel uglednemu gostu priznanje za prijateljski in človeški odnos do naše skupnosti. Gen. Lalli je v nagovoru poudaril željo po miru v svetu in podčrtal vlogo vojakov na področju civilne zaščite.

Prišla je v leta, ki bi se morala poročiti, tega si je tudi želela. Snubcev je bilo dovolj, toda vsak fant je želel izvedeti njeno telesno zgodovino, preden bi se začela pogovarjati o poroki. In Kristina je morala vse povedati tudi o turških vojaki. Največkrat je bilo to konec zvez s fantom. Pravoslavna miselnost je precej stroga, včasih celo resnično nepremostljiva.

Kristina je ostala nenavadno prizadeto. Na svojo pisarniško mizo je gledala kot na oltar. Čeprav je bilo od naseja do Larnace dobrih 20 kilometrov vijugaste poti, Kristina ni nikoli vzela bolniškega dopusta, vedno je nekaj svojega dopusta podarila podjetju. Mape v uradu je zlagala s posebno skrbjo...

To je bilo le nekaj usod, ki jih je porodila vojna na Cipru in nobena ni prav srečna.

Drago Flis

Nogomet: Vesna navdušeno prva

V Križu je nogometna mrzlica na višku. Domača Vesna namreč s trinajstimi točki vodi na lestvici skupine F druge nogometne amaterske lige. Ekipe je uigrana. Igralci igrajo požrtvovalno. Ni jim vseeno, če izgubijo ali zmagajo. Še posebej so se s to vrlino izkazali domači, povečini mladi, a že izkušeni nogometaši. Morda prikazana igra ni bleščeča, zagotovo pa je učinkovita, kar dokazuje lestvica.

V nedeljo na primer je Vesna remizirala v Miljah proti tamkajšnji Muggesani, kljub temu, da je tekmo začela brez Fabia in Robija Candottija (prvi je bil izključen, drugi pa poškodovan) in da sta se takoj na začetku poškodovala še Barilla in predvsem Naldi, ki je dejansko postal neke vrste leader ekipe. Nedeljska tekma ni bila lepa. Muggesana je večino časa napadala, a ni prišla do živega odlični kriški obrambi. Vesnin napad pa zaradi številnih odsotnosti res ni imel možnosti, da bi ustvaril kaj zanimivega.

Res izjemna pa je bila tekma prejšnjega kola, ko je Vesna po dobri, napeti in borbeni igri, povsem zasluženoma premagala Butrio, ki je dotodaj skupaj s križani bil na vrhu lestvice. Kljub porazu, je Butrio dokazal, da je res solidna ekipa.

Prvi polčas je bil, resnici na ljubo, dokaj medel. Poznalo se je, da je tehnična raven ekip za to ligo nadpovprečna, a kljub temu se je žoga vrtela predvsem na sredini igrišča. Domačini so igrali dokaj zadržano, bali so se nasprotnika, ki je zaradi tega samozavestno določal tempo in način igre.

V drugem polčasu se je muzika spremenila. «Premaknili smo našo igro za deset metrov naprej,» nam je razložil Robert Candotti, «kar nam je omogočilo, da smo lahko stalno napadali. Nasprotnik ni imel časa za razmislek. Branili so se kot so mogli in znali». Gol je bil v zraku. Dosegel ga je Kostnapfel, ko je prebrisan izkoristil napako branilcev Butria.

Žal je nato sodnik postal pravi protagonist tekme. Najprej je dosodil proti strel v prid Butria znotraj kazenskega prostora križanov, češ da je vratar Savarin, ko je hotel odbiti žogo v polje, naredil prekršek. Igralec Butria Michelini je priložnost izkoristil in rezultat izenačil. Zaradi prerekanja, ki je sledilo temu dogodku, je sodnik izključil kapetana kriške enajsterice Fabia Can-

dottija. Vesna ni izgubila poguma. Križani so igrali na vse ali nič. Zagrizeno so napadali. Vezni igralci so z dolgimi podajami iskali glavo prerojenega Naldija. Do zaslužene zmage je prišlo, ko je že pretekla 90. minuta igre. Euro Petagna je s prostega strela mojstrsko poslal žogo v kazenski prostor, kar je z glavo prisebno izkoristil Naldi. Navdušenje kriških navijačev je bilo nepopisno.

Po tekmi smo trenerja Vesne Miozza vprašali za komentar. «Tako tekmo kot

je bila današnja,» se dejal Miozza, «redkokdaj vidite v tej ligi. Zelo sem zadovoljen z nastopom mojih varovancev. Dokazali so, da so značajni igralci. Naldijev gol je bila prava umetnost. Lepo je igral tudi mladi Silvano Sedmak, ki je danes, po daljšem obdobju, zopet zaigral v članski vrsti.» Miozza smo še vprašali, kaj meni o sodniku, ki je vodil nedeljsko tekmo. «To je bil sodnik z močnim značanjem in odločno osebnostjo,» se je glasil diplomatski odgovor. (W.)

Malomeščanska svatba

V petek 6. t.m. smo prisostvovali gostovanju ljubljanske Drame. Uprizorili so Brechtovo enodejanko Malomeščanska svatba. Tokrat so se v gladališču zbrali premierski gledalci in mladinski abonenti. Premierski gledalci so sedeli v parterju, medtem ko so mladi abonenti tičali na balkonu. Zanimivo. Tokrat sem stopila med mlade.

Svatba: Začenja se malomeščanska svatba. Zbrani so svatje okrog mize in čakajo na obed. Na sredi sedita ženina in nevesta. Vse se zdi tako uradno, svečano in čisto, pa vendar nihče, niti ženina niti nevesta, ne doživljata poroke čustveno. Svatje govorijo o jedači in pijači. Včasih tudi plešejo zato, da nekaj delajo in mine nekaj časa. Govorijo pa samo zato, da ne vidijo tišine, da ne vidijo same sebe.

Polom: Vsa ta svečanost se začenja kaj kmalu podirati. Pohišstvo se lomi. Svatje popadajo na tla, ker stoli izgubljajo noge. Ženinovo delo propada. Vino pokaže pravo dušo malomeščanov. Dušo neveste, ki ni več devica, kot bi se spodobilo. Njeno obnašanje postane sumljivo. Spusti se v predrzen ples z ženinim prijateljem, ki ji v čast zapoje Balado o devičnosti v duru. Zabave je naenkrat konec. Gostje se začenjajo prepirati in zbadati, nevestina sestra pa se skriva z mladim moškim.

Konec: Brecht poudarja brezizhodnost iz takega položaja. Svatba ni nikogar spremenila. Svatje se oproščajo za neprimerno obnašanje in dostojanstveno zapuščajo novoporočenca. Končni seksualni akt je le podivjano sproščan-

je strasti in torej daleč od vsake ljubezni.

Bistvo: Dolgočasno, prazno, puhlo, nesmiselno in brezizhodno življenje malomeščanov. Dolgočasje smo pa vsi čutili.

Omara: V drami ima posebno mesto omara. To je tista skrita intimnost, notranost ženina in neveste, katero bi želeli vsi spoznati, pa ne morejo, ker je ključavnica zataknjena.

Smeh: Smeh vzbuja poigravanje z jezikom. Gre za besede, ki imajo dvoumen pomen. Na svatbi so se pogovarjali o jajcah. O jajcah so govorili tudi moji sosede, a v drugačnem smislu.

Igralci: Najzanimivejša oseba na odru je bil nevestin oče, ki ga je zaigral Brane Ivanc. S svojimi nedokončanimi zgodbami, ki so vzbujale malomeščanskim svatom gnus, je poživel zgodbo.

Čudni ropoti: Na balkonu je dvakrat nekaj počilo. Ne vem, če je bilo to na programu. Morda si je kak malomeščanski gledalec kratil čas.

Ples: Svatje so seveda tudi plesali. Nevesta je zelo lepo plesala, ostale plesalke pa so stopicale izven ritma. Ne vem ali je Brecht to predvidel ali se je za to odločil režiser ali, enostavno, plesalke nimajo posluha za ples.

Aplavz: Igralci so se kar trikrat pokazali na odru. Ploskali pa so le premierski gledalci. Sprašujem se, če je res na premieri to prava redkost. To bom še previrila.

P.S.: Celo igro sem zahvaljevala Boga, da ne spadam v malomeščanski družbeni red in da take svatbe ne bom nikoli doživela.

Vilma Purič